

ביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

ביטחון תזונתי 2024

ניצה (קלינר) קסיר, נדב שורק, רינה פינס,

נתנאל פלאם

פתח דבר

בדוח זה מוצגים ממצאים על מצב הביטחון התזונתי בישראל בשנת 2024, על פי סקר שביצע מינהל המחקר והתכנון של ביטוח לאומי. על הסקר השיבו 1,466 אנשים, המייצגים כ-6 מיליון נפשות בוגרות בישראל.

הממצאים העולים מהדוח מצביעים על תמונת מצב קשה במצב הביטחון התזונתי של תושבי ישראל. הממצאים מלמדים כי למרות השיפור שחל ב-2024 במצב אי-הביטחון התזונתי בהשוואה לשנה הקודמת, שיעור גבוה מאוד של משקי בית ונפשות עדיין חיים באי-ביטחון תזונתי. בשנת 2024 חיו באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות כ-27.2% ממשקי הבית שהם כ-900 אלף משקי בית ובהם כ-2.6 מיליון נפשות, מתוכם כמיליון ילדים. 17.2% סווגו ממשקי הבית חיים באי-ביטחון תזונתי נמוך ו-10% באי-ביטחון תזונתי נמוך מאוד.

לצד מדד זה נבחנה גם הנגישות הכלכלית למזון בריא, המודדת את יכולת משקי הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאותם. 26.5% ממשקי הבית חיו בשנת 2024 באי-נגישות למזון בריא שהם כ-870 אלף משקי בית ובהם כ-2.3 מיליון נפשות, מתוכם כ-860 אלף ילדים. למרות השיפור לעומת 2023 שבה היה השיעור 31%, מדובר בשיעורים ניכרים המלמדים על קושי נרחב לשמור על תזונה בריאה ובטוחה בשל קשיים כלכליים.

הממצאים העומים העולים מהדוח מדגישים את הצורך בגיבוש מדיניות חברתית וכלכלית ארוכת טווח, שתבטיח לכלל תושבי ישראל גישה סדירה למזון בכמות מספקת ולמזון בריא שאינו פוגע בבריאות. נדרשים בנייה ויישום של תוכניות ממשלתיות רב-שנתיות, הקצאת תקציבים והגדרת יעדים לצמצום ממדי אי-הביטחון התזונתי. בכלל זה נדרש להרחיב את מערך הסיוע הישיר למזון למשפחות החיות באי-ביטחון תזונתי ובאי-נגישות למזון בריא, כהרחבת חלוקת תווי מזון, תוך הקפדה על מנגנוני בקרה, מזון בריא ושמירה על כבודם של מקבלי הסיוע.

לנוכח שיעורי העוני הגבוהים בישראל, והקשר ההדוק בין מצב כלכלי לבין מצב הביטחון התזונתי, עולה גם הצורך בהגדלת קצבאות קיום. ממצאי הדוח, המצביעים על היקפים נרחבים של אי-ביטחון תזונתי ואי-נגישות למזון בריא בייחוד בקרב משפחות עם ילדים ובקרב אוכלוסיות בפריפריה החברתית כאוכלוסייה הערבית. מדגישים את הצורך בהרחבת תוכניות הזנה לילדים במערכות החינוך, בעיקר באזורים ובקבוצות שבהם שיעורי אי-הביטחון התזונתי גבוהים במיוחד.

הדוח הנוכחי מצטרף לסדרה של פרסומים של מינהל המחקר והתכנון בביטוח הלאומי, ומשקף את מחויבותו להמשיך ולחקור תופעות חברתיות בעלות השלכות רחבות על איכות החיים בישראל. לצד דוח העוני השנתי, יפרסם מינהל המחקר בביטוח לאומי מדי שנה את תמונת המצב של הביטחון התזונתי המבוסס על נתוני הסקרים המתבצעים באגף הסקרים של המינהל, אשר ייאספו וינותחו. פרסומים אלו מיועדים לשמש בסיס מקצועי ואמין למקבלי ההחלטות בתחומי הרווחה, הבריאות והחינוך, ולספק תמונת מצב עדכנית שתאפשר קביעת יעדים מדידים לצמצום ממדי התופעה ולעיצוב מדיניות חברתית לצמצום העוני ואי-הביטחון התזונתי.

ניצה (קלינר) קסיר

סמנכ"לית מחקר ותכנון

תוכן

6	עיקרי הממצאים
6	ביטחון תזונתי
7	נגישות למזון בריא
8	ביטחון תזונתי ונגישות למזון בריא – ניתוח רב משתני (רגרסיות לוגיסטיות)
9	מבוא
10	נתונים ושיטה
10	1. הסקר והמדגם
12	2. בניית המדד לביטחון תזונתי
15	ממצאים
15	ביטחון תזונתי
21	נגישות למזון בריא
28	ניתוח הסתברויות
31	נספחים
32	נספח 1: לוחות ביטחון תזונתי, 2023
40	נספח 2: שאלון סקר אי-ביטחון תזונתי 2024
49	נספח 3: שיעורי ההשבה על שאלות הסקר – שנת 2024
50	נספח 4: סקרי עבר של אי-ביטחון תזונתי
52	נספח 5: לוחות

לוחות

10	לוח 1: משיבים לסקר 2024 לפי מאפיינים שונים
11	לוח 2: הנפל לפי קבוצות אוכלוסייה (אחוזים)
13	לוח 3: סיכום השאלות למדד הביטחון התזונתי והניקוד
13	לוח 4: דירוג ניקוד משקי הבית (עם תשובות מלאות) ומיונם לפי רמת הביטחון התזונתי
15	לוח 5: רמות ביטחון תזונתי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2024
16	לוח 6: רמות הביטחון התזונתי לפי אוכלוסייה (אחוזים), 2024
18	לוח 7: רמת הביטחון תזונתי לפי קבוצת גיל (אחוזים), 2024
19	לוח 8: רמת הביטחון התזונתי לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2024
19	לוח 9: רמת הביטחון התזונתי לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2024
20	לוח 10: רמת הביטחון התזונתי לפי חמישון הכנסה, משקי בית (אחוזים), 2024
	לוח 11: נגישות למזון בריא (יכולת כלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות),
21	כלל האוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2024
22	לוח 12: נגישות למזון בריא לפי אוכלוסייה (אחוזים), 2024
25	לוח 13: נגישות למזון בריא לפי גיל (אחוזים), 2024
25	לוח 14: נגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2024
26	לוח 15: ביטחון תזונתי ונגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים, משקי בית (אחוזים), 2024
26	לוח 16: נגישות למזון בריא לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2024
27	לוח 17: נגישות למזון בריא לפי חמישון הכנסה, משקי בית (אחוזים), 2024
28	לוח 18: תוצאות מרגרסיה לוגיסטית (odds ratios) לאפיון החיים באי-ביטחון תזונתי, 2024

תרשימים

17	תרשים 1: קבוצות אוכלוסייה לפי רמת הביטחון התזונתי, משקי בית (אחוזים), 2024
----	--

תרשים 2: קבוצות גיל (בני 65 ויותר, גיל העבודה העיקרי, ילדים) לפי רמת

- 18 הביטחון התזונתי (אחוזים), 2024
23 תרשים 3: קבוצות אוכלוסייה לפי רמת נגישות למזון בריא, משקי בית (אחוזים), 2024
24 תרשים 4: רמות ביטחון תזונתי אל מול רמות נגישות למזון בריא, לפי אוכלוסיות

לוחות בנספחים

- 32 לוח נ1: רמות הביטחון התזונתי לפי אוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023
33 לוח נ2: רמות הביטחון התזונתי לפי אוכלוסייה (אחוזים), 2023
33 לוח נ3: רמות הביטחון התזונתי לפי קבוצת גיל (אחוזים), 2023
34 לוח נ4: רמות הביטחון התזונתי לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2023
34 לוח נ5: רמות הביטחון התזונתי לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2023
35 לוח נ6: רמות הביטחון התזונתי לפי חמישון הכנסה, משקי בית (אחוזים), 2023
לוח נ7: נגישות למזון בריא (יכולת כלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות),
35 כלל האוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023
36 לוח נ8: נגישות למזון בריא לפי אוכלוסייה, 2023
36 לוח נ9: נגישות למזון בריא לפי גיל (אחוזים), 2023
37 לוח נ10: נגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2023
38 לוח נ11: נגישות למזון בריא לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2023
38 לוח נ12: נגישות למזון בריא לפי חמישוני הכנסה, משקי בית (אחוזים), 2023
38 לוח נ13: ביטחון תזונתי ונגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים, משקי בית (אחוזים), 2023
39 לוח נ14: רמות ביטחון תזונתי לעומת רמות נגישות למזון לפי קבוצת אוכלוסייה (אחוזים), 2024–2023
49 לוח נ15: השבה על שאלות הסקר (ב-12 החודשים האחרונים) (אחוזים)
לוח נ16: ערכי רמות הביטחון התזונתי בהתאם למספר התשובות החיוביות, משפחות עם ילד אחד
או יותר, 2021 51
לוח נ17: ערכי רמות הביטחון התזונתי בהתאם למספר התשובות החיוביות למשפחות ללא ילדים,
2021 51
52 לוח נ18: רמת הביטחון התזונתי במשקי בית לפי קווי עוני שונים (אחוזים), 2024
52 לוח נ19: רמת נגישות למזון בריא במשקי בית לפי קווי עוני שונים (אחוזים), 2024
52 לוח נ20: ערכי P ממבחן χ^2 לביטחון תזונתי, 2024
53 לוח נ21: ערכי P ממבחן ANOVA לביטחון תזונתי, 2024
53 לוח נ22: ערכי P ממבחן χ^2 לנגישות למזון בריא, 2024
53 לוח נ23: ערכי P ממבחן ANOVA בנגישות למזון בריא, 2024

עיקרי הממצאים

בשנת 2024, שיעור גבוה ממשקי הבית בישראל חיו באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות: הן בשל היעדר גישה סדירה לכמות מזון מספקת והן בשל אי-יכולת כלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות. בהשוואה ל-2023 חל שיפור במצב הביטחון התזונתי בישראל.

ביטחון תזונתי

- **שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות גבוה מאוד** – ב-2024 חיו 27.1% ממשקי הבית באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות (להלן **אי-ביטחון תזונתי**): 17.2% בביטחון תזונתי נמוך ו-9.9% בביטחון תזונתי נמוך מאוד.
- בישראל בשנת 2024 נמצאו באי-ביטחון תזונתי כ-968 אלף משקי בית ובהם כ-2.8 מיליון נפשות, שמתוכם כמיליון הם ילדים.
- **בשנת 2024 חל שיפור בביטחון התזונתי בישראל** – שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי ירד מ-30.8% ב-2023 ל-27.2% ב-2024: ירידה מ-18.4% ל-17.2% בביטחון תזונתי נמוך, ומ-12.3% ל-9.9% בביטחון תזונתי נמוך מאוד.
- שיעור הנפשות החיות באי-ביטחון תזונתי ירד אף הוא, מ-32.6% ב-2023 ל-28.1% ב-2024.
- שיעור הילדים ב-2024 החיים במשקי בית הסובלים מאי-ביטחון תזונתי הוא גבוה במיוחד – 31.7%, אך נרשמה בשיעור זה ירידה לעומת 2023, אז היה השיעור 36.0%.
- בקרב בני 65 ויותר שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי ב-2024 היה 22.8%. שיעור גבוה, אך נמוך בהשוואה לממוצע בכלל האוכלוסייה. בהשוואה לשנת 2023 נרשמה ירידה מ-25.2%.
- **אי-ביטחון תזונתי שכיח במיוחד בחברה הערבית**. בתקופת הסקר חיו 58.0% ממשקי הבית הערבים באי-ביטחון תזונתי (58.2% מהנפשות), כש-23.8% בביטחון תזונתי נמוך מאוד. הנתונים מצביעים על שיפור בהשוואה ל-2023, אז השיעורים היו 62.8% (64.2%) ו-28.8% בהתאמה.
- בקרב **יהודים לא-חרדים**, 19.1% ממשקי הבית חיים באי-ביטחון תזונתי, כש-6.4% בביטחון תזונתי נמוך מאוד. שיעורים אלו מצביעים על שיפור לעומת 2023, אז השיעורים היו 23.4% ו-9.1% בהתאמה.
- שיעור משקי הבית של **יהודים חרדים** החיים באי-ביטחון תזונתי הוא 25.0%, ושיעור החיים בביטחון תזונתי נמוך מאוד – 9.9%. בהשוואה לסקר הקודם ב-2023, חל שיפור בשיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי (29.1% ב-2023), אך החמרה בשיעורם של החיים באי-ביטחון תזונתי נמוך מאוד (8.4% ב-2023).

- בפריסה גיאוגרפית עולה שב-2024 חל שיפור במצב הביטחון התזונתי בכל המחוזות. שיעור גבוה במיוחד של משקי בית שחיים באי-ביטחון תזונתי נמצא במחוז הצפון (36.7%) ומחוז ירושלים (37%). במחוז הדרום נרשמה ב-2024 ירידה בשיעור החיים באי-ביטחון תזונתי, של כ-32% ל-25.9%, שיעור נמוך מהממוצע הארצי.
- שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי גבוה במיוחד במשקי בית גדולים ובמשקי בית עם נפש אחת. שיעור משקי הבית שבהם 6 נפשות ויותר החיים באי-ביטחון תזונתי היה 39.5%, ועם נפש אחת הוא 31%. לעומת זאת, במשקי בית עם 2 נפשות השיעור היה 17.6%.
- שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי ב-2024 היה גבוה יותר בחמישוני ההכנסות הנמוכים, זאת בדומה ל-2023. בחמישון התחתון 47.6% ממשקי הבית חיו באי-ביטחון תזונתי, בעוד שבחמישון העליון היה השיעור 9.5%. שיעור משקי הבית באי-ביטחון תזונתי בחמישון ההכנסות העליון נשאר דומה ל-2023, ובשאר חמישוני ההכנסות ירד.

נגישות למזון בריא

- שיעור משקי הבית שהמזון שיכלו לממן עלול להזיק לבריאותם (להלן **אי-נגישות למזון בריא**) הוא כ-27.0% : כ-20.9% בנגישות נמוכה למזון בריא, וכ-6.1% בנגישות נמוכה מאוד.
- בישראל בשנת 2024 לכ-963 אלף ממשקי הבית לא הייתה נגישות למזון בריא ובהם כ-2.6 מיליון נפשות, שמתוכם כ-926 אלף הם ילדים.
- בשנת 2024 חל שיפור בנגישות למזון בריא. ב-2023 שיעור משקי הבית עם נגישות למזון בריא היה גבוה יותר – 31.0% : 22.3% בנגישות נמוכה למזון בריא, ו-8.7% בנגישות נמוכה מאוד.
- שיעור משקי הבית עם אי-נגישות למזון בריא בחברה החרדית והחברה הערבית היה גבוה בהשוואה ליהודים לא-חרדים – 33.0% ו-30.8%, בהתאמה.
- בשנת 2024 חל שיפור בנגישות למזון בריא בכל האוכלוסיות (חרדים, יהודים לא-חרדים וערבים) וירידה ניכרת בנגישות הנמוכה מאוד למזון בריא.
- באוכלוסייה החרדית והיהודית הלא-חרדית שיעור משקי הבית שדיווחו על אי-נגישות למזון בריא עולה על שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי. לעומת זאת באוכלוסייה הערבית המצב הפוך: שיעור משקי בית עם אי-נגישות למזון בריא (30.8%) נמוך בהרבה מהשיעור של החיים באי-ביטחון תזונתי – 58.0%.
- כמו במדד הביטחון התזונתי גם בנגישות למזון בריא מצבם של בני 65 ויותר הוא פחות גרוע בהשוואה לגילים צעירים יותר – שיעור החיים באי-נגישות למזון בריא בקרבם הוא 23.8%. בשלוש קבוצות הגיל – ילדים, גיל העבודה העיקרי ובני 65 ויותר – חל בשנת 2024 שיפור בשיעור הנגישות למזון בריא.

- קיימים פערים בין המחוזות בשיעורי הנגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות). המצב במחוז ירושלים קשה במיוחד, שם שיעור משקי הבית החיים באי-נגישות למזון בריא גבוה במיוחד – 31.7%.
- אי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות) שכיחה יותר במשקי בית שבהם 6 נפשות ויותר (30.3%), ובמשקי בית בהם גר אדם יחיד (29.1%) או שניים (26.8%). בהשוואה לשנת 2023 עוצמת הפערים בשיעורי הנגישות למזון בריא לפי גודל משק הבית קטנה יותר.
- שיעור משקי הבית החיים באי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות) דומה בשני חמישוני ההכנסה התחתונים, וככל שעולים בחמישון ההכנסה הוא יורד. בשנת 2024 ל-30.7% ממשקי הבית בחמישון התחתון לא הייתה נגישות למזון בריא, בהשוואה ל-22.2% בחמישון העליון.

ביטחון תזונתי ונגישות למזון בריא – ניתוח רב משתני (רגרסיות לוגיסטיות)

ביטחון תזונתי

- הסיכויים להימצא באי-ביטחון תזונתי (ביחס להימצאות בביטחון תזונתי) **גדולים יותר, באוכלוסייה הערבית** לעומת האוכלוסייה היהודית. כך למשל באוכלוסייה הערבית הסיכוי של משקי בית עם 1–2 ילדים לחיות באי-ביטחון תזונתי גבוה פי 3.5 בהשוואה ליהודים לא-חרדים עם אותו מספר ילדים.
- ההבדל בין יהודים חרדים ליהודים לא-חרדים אינו מובהק.
- העלייה במספר הילדים מגדילה את הסיכוי לאי-ביטחון תזונתי, העלייה בולטת ומובהקת במשקי בית באוכלוסייה הערבית, אך אינה מובהקת בקרב חרדים ויהודים לא-חרדים.
- הסיכויים של משקי בית שראש משק הבית בן יותר מ-65 או פחות מ-37 להיות באי-ביטחון תזונתי נמוכים בהשוואה לקבוצות הגיל האחרות.

נגישות למזון בריא

- בדומה לממצאים לגבי אי-ביטחון תזונתי, גם הסיכויים להימצא באי-נגישות למזון בריא מסיבות כלכליות (לעומת הימצאות בנגישות גבוהה למזון בריא) כאשר ראש משק הבית בן יותר מ-65 או פחות מ-37, נמוכים בהשוואה לשאר קבוצות הגיל.
- מספר המפרנסים מנבא הימצאות באי-נגישות למזון בריא: משפחות שבהן פחות משני מפרנסים נמצאות בסיכוי גבוה פי כ-1.5 להימצא באי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות).
- השייך לאוכלוסיות ומספר ילדים לא נמצאו מובהקים בהשפעתם על אי-נגישות למזון בריא.

מבוא

מינהל המחקר והתכנון של הביטוח הלאומי ערך במאי עד נובמבר 2024 סקר נוסף בסדרת הסקרים בנושא הביטוח התזונתי. הסקר נועד לאמוד את שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות (להלן **ביטחון תזונתי**), לאפיין אותם ולהשוות מול מצוקות אחרות.

מאז המעבר למתכונת החדשה של הסקר בשנת 2023, השאלון שעליו מבוסס הסקר הוא השאלון המקוצר של משרד החקלאות האמריקני (USDA)¹ הכולל 6 שאלות מובנות. זאת בשונה מסקר המעקב שבוצע בעבר בביטוח לאומי ב-4 נקודות זמן, שהתבסס על שאלון של 18 שאלות. המעבר לשאלון המקוצר של משרד החקלאות האמריקני סייע בביצוע הסקר ובהגדלת מהימנותו ותקפותו, דרך הגדלת שיעורי ההשבה שהלכו ופחתו במהלך השנים. חשוב להדגיש כי השינוי בשאלון (לצד שינוי אוכלוסיית הסקר והניקוד) אינם מאפשרים להשוות את הממצאים של דוח זה לממצאים מסקרים שהתבססו על השאלון הארוך.

צמצום מספר השאלות בסקר איפשר לשלב בתוכו מדד חשוב נוסף של איכות המזון. כדי לפתח פתרונות אפקטיביים לבעיית האי-ביטחון התזונתי חשוב לבחון תמונה מלאה יותר של המצב שתכלול לצד התבוננות על גישה סדירה לכמות מזון מספקת גם על סוג המזון. לסקר הוסף מדד משלים – היכולת הכלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות (להלן **מדד נגישות למזון בריא**), מדד שתוקף ע"י המכון האמריקני למזון וחקלאות (NIFA)².

¹ <https://www.ers.usda.gov/sites/default/files/laserfiche/DataFiles/50764/short2024.pdf>

² <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0195666322003798>

נתונים ושיטה

1. הסקר והמדגם

הסקר לשנת 2024, נערך בחודשים מאי עד נובמבר. לנוכח העובדה שבסקרים הישנים היה קושי לקיים את הסקר באוכלוסייה הערבית בגלל קשיי שפה, משנת 2023 תורגם השאלון לערבית ודוברי השפה הערבית נסקרו על ידי סוקרים דוברי ערבית. הסקר בוצע טלפונית, ונעשה מאמץ רב להגדיל את שיעורי ההשבה, דרך פניות חוזרות ונשנות במקרים שלא היה מענה.

המדגם שנבחר מבוסס על דגימה של 5,000 נפשות בוגרות ישראליות. למסגרת הדגימה שימשו קובצי ביטוח לאומי המכילים מידע מקיף על מאפייני דמוגרפיה ותעסוקה של תושבי ישראל. על הסקר השיבו 1,466 משקי בית המייצגים כ-6 מיליון נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)³. בשל הטיית באוכלוסיית המשיבים לסקר (לוח 1), בוצע לצורך חישוב הממצאים תיקון בעזרת מקדמי ניפוח.

לוח 1: משיבים לסקר 2024 לפי מאפיינים שונים

סוגי אוכלוסייה	מספר התצפיות	אחוז מהתצפיות במשיבים	אחוז מהתצפיות באוכלוסייה
כלל האוכלוסייה	1,466	100	
<u>מין</u>			
נשים	755	51.5	51.5
גברים	711	48.5	48.5
<u>אוכלוסייה</u>			
יהודים	1,147	78.2	80.1
יהודים לא-חרדים	974	66.4	67.5
יהודים חרדים	173	11.8	12.6
ערבים	319	21.8	19.9
<u>קבוצת גיל הנשאל</u>			
29–21	267	18.2	19.9
54–30	720	49.1	46.4
69–55	298	20.3	19.2
+70	181	12.4	14.5
<u>מחוז מגורים</u>			
ירושלים	196	13.4	11.4
צפון	261	17.8	16.9
חיפה	188	12.8	12.4
מרכז	333	22.7	24.7
תל אביב	216	14.7	16.4
דרום	202	13.8	14.4
יהודה ושומרון	70	4.8	3.9

³ סקר 2023 נערך על בני 18 ויותר. בשל הקשיים בביצוע הסקר בקרב בני 18–21 (עקב השיעור הגבוה של האוכלוסייה בקבוצת גיל זו הנמצאת בשירות צבאי ולאומי, בתקופת מעבר וללא משק בית משלהם) המדגם ב-2024 כלל רק את בני 21 ויותר.

קביעת המשקולות

כדי להסיק מממצאי המדגם על כלל האוכלוסייה בארץ, יש צורך בשקלול התצפיות וניפוחן לרמה של כלל האוכלוסייה, תוך התחשבות בשיעורי הנפל הדיפרנציאליים בין הקבוצות השונות ובדגימת היתר של חלקן (לוח 2).

לוח 2: הנפל לפי קבוצות אוכלוסייה (אחוזים)

	יהודים	יהודים לא-חרדים	יהודים חרדים	ערבים
כלל האוכלוסייה	69.3	69.0	71.2	65.3
גברים	69.6	69.1	71.8	64.3
נשים	69.1	68.7	70.7	66.2
ירושלים	69.5	69.1	69.9	48.1
צפון	70.2	69.7	74.3	63.9
חיפה	67.4	68.1	57.1	69.6
מרכז	70.1	69.6	75.0	82.2
תל אביב	71.5	70.6	77.6	66.7
דרום	68.4	68.5	67.9	75.7

באופן עקרוני, אלמלא קיומה של בעיית נפל ודגימת יתר של חלק מהאוכלוסיות, אפשר היה להשתמש בכל התצפיות ללא משקלות (כלומר עם משקל של 1), אך לנוכח העובדה שהדגימה המקורית סובלת משיעורי נפל לא אחידים לפי מאפיינים שונים, יש צורך להפעיל משקלות לצורך איזון שיעורי הנפל השונים, כך שככל שהנפל גדול יותר המשקל של אותה קבוצת אוכלוסייה יהיה גדול יותר (וגדול מאחד). לצורך התחשבות בנפל בקביעת המשקלות חולקו התצפיות במדגם לפי דירוג חברתי-כלכלי (עשירון), יהודים וחרדי או לא-חרדי, ערבים לפי תת אוכלוסיות (מוסלמי, נוצרי או דרוזי), מין, גיל ומחוזות. לאחר קביעת המשקלות הבסיסיים לפי הנפל, נעשה ניפוח של המדגם לכלל האוכלוסייה באמצעות הכפלת המשקל הבסיסי ביחס האוכלוסייה לעומת המדגם⁴.

⁴ בנוסף לכך משקל הילדים (נפשות עד גיל 18), שהיא אוכלוסייה שלא נדגמה בסקר, חושב בעבור כל נדגם לפי מספר הילדים במשק הבית שלו ביחס לכלל הילדים שמשקי הבית שלהם נדגמו, ובנפרד לכל תת-אוכלוסייה. באופן דומה נעשה החישוב של משקל הנפשות בני 18–21.

2. בניית המדד לביטחון תזונתי

המדד לביטחון תזונתי נבנה על פי שאלון מקוצר של משרד החקלאות האמריקני (USDA)⁵. השאלון כולל 6 שאלות גרעין, שהתייחסו ל-12 החודשים האחרונים, ושמטרתן לברר את רמת הביטחון התזונתי במשק הבית בתוספת שאלות רקע נוספות (לפירוט ראו נספח 2).⁶

הנסקרים בסקר נשאלו על תחושות אי-הביטחון התזונתי שלהם והימצאותם במצבים כאלו במספר היבטים:

- האם האוכל שנקנה לא הספיק, ולא היה כסף כדי לקנות יותר
- האם לא יכלו להרשות לעצמם לאכול ארוחות מאוזנות
- האם הקטינו אי פעם את גודל הארוחות שלהם או דילגו על ארוחות כי לא היה מספיק כסף לאוכל
- ואם כן, באיזו תדירות זה קרה
- האם אכלו פחות ממה שהרגישו שהיו צריכים, כי לא היה מספיק כסף לאוכל
- האם היו רעבים אבל לא אכלו כי לא היה מספיק כסף לאוכל

כדי לקבוע את הניקוד של משקי הבית בסולם הביטחון התזונתי, תשובותיהם קודדו ל-0 או 1, כש-0 ניתן במצב תזונתי טוב יותר (לוח 3). במקרים שבהם שלוש תשובות היו אפשריות – "לעיתים קרובות נכון", "לפעמים נכון" ו"אף פעם לא נכון" – אוחדו שתי התשובות הראשונות לניקוד 1. כמו כן בשאלות שהתשובות עליהן הן – "כמעט כל חודש", "מספר חודשים בשנה" ו"רק חודש אחד או שניים בשנה" – נוקדו שתי התשובות הראשונות ב-1. התשובות סוכמו. ככל שהסכום נמוך יותר מצב הביטחון התזונתי טוב יותר. על סמך התוצאה הסופית שויך כל משק בית לאחת משלוש הקטגוריות הבאות בסולם הביטחון התזונתי, בהתאם לחלוקה של משרד החקלאות האמריקני:

1. ביטחון תזונתי גבוה

2. ביטחון תזונתי נמוך

3. ביטחון תזונתי נמוך מאוד

אופן קביעת הסטטוס של הביטחון התזונתי נקבע באופן שהקטגוריה **ביטחון תזונתי** כוללת ביטחון תזונתי גבוה. הקטגוריה **אי-ביטחון תזונתי** מפוצלת לשניים – ביטחון תזונתי נמוך וביטחון תזונתי נמוך מאוד.

⁵ <https://www.ers.usda.gov/sites/default/files/laserfiche/DataFiles/50764/short2024.pdf>

⁶ שאלון זה מחליף שאלון ארוך יותר, של 18 פריטים, שהיה בשימוש בסקרי עבר (ראו נספח 4). על פי בוני הסקר (ראו הערה קודמת) השאלון המקוצר שומר על רגישות וסגוליות גבוהה ביחס לשאלון הארוך, אך הוא אינו שואל במפורש על ביטחון תזונתי של ילדים, ואינו יכול למדוד אי-ביטחון תזונתי חמור במיוחד אצל מבוגרים.

לוח 3: סיכום השאלות למדד הביטחון התזונתי והניקוד*

שאלה	ניקוד 0	ניקוד 1	ערך חסר ניקוד
האוכל שקנינו לא החזיק מעמד, ולא היה לנו כסף להשיג יותר (ב-12 החודשים האחרונים)	אף פעם לא נכון	לעיתים קרובות נכון, לפעמים נכון	לא יודע או סירב לענות
לא יכולנו להרשות לעצמנו לאכול ארוחות (ב-12 החודשים האחרונים)	אף פעם לא נכון	לעיתים קרובות נכון, לפעמים נכון	לא יודע או סירב לענות
ב-12 החודשים האחרונים, אני או מבוגרים אחרים במשק ביתי, הקטנו אי פעם את גודל הארוחות או דילגנו על ארוחות כי לא היה מספיק כסף לאוכל	לא	כן	לא יודע
אם כן, באיזו תדירות זה קרה	רק 1-2 חודשים	כמעט כל חודש, כמה חודשים אבל לא כל חודש	לא יודע
ב-12 החודשים האחרונים, אי פעם אכלנו פחות ממה שהרגשנו שאנו צריכים כי לא היה מספיק כסף לאוכל	לא	כן	לא יודע
ב-12 החודשים האחרונים היינו רעבים אבל לא אכלנו כי לא היה מספיק כסף לאוכל	לא	כן	לא יודע

* על פי החלוקה של משרד החקלאות האמריקני.

לוח 4: דירוג ניקוד משקי הבית (עם תשובות מלאות) ומיונם לפי רמת הביטחון התזונתי*

סך הניקוד	רמת הביטחון התזונתי	
	על פי חלוקה ל-2 קטגוריות	על פי חלוקה ל-3 קטגוריות
1-0	ביטחון תזונתי	ביטחון תזונתי גבוה
4-2	אי-ביטחון תזונתי	ביטחון תזונתי נמוך
6-5		ביטחון תזונתי נמוך מאוד

* על פי החלוקה של משרד החקלאות האמריקני.

משנת 2023, הוסף בסקר מדד נוסף המתייחס לאיכות המזון בהיבט הבריאות – נגישות למזון בריא – מדד שתוקף בידי המכון האמריקני למזון וחקלאות (NIFA). המדד מתייחס ליכולת הכלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות (שאלה 20 בשאלון). השאלה שנשאלה היא "ב-12 החודשים האחרונים, חששתם שהמזון שאתם יכולים להרשות לעצמכם עלול להזיק לבריאותכם". שלוש התשובות האפשריות – "לרוב נכון", "לפעמים נכון", "בכלל לא נכון" סווגו למדד:

1. נגישות גבוהה למזון בריא (מי שהשיב "לרוב נכון").

2. נגישות נמוכה למזון בריא (מי שהשיב "לפעמים נכון").

3. נגישות נמוכה מאוד למזון בריא (מי שהשיב "בכלל לא נכון").

קביעת הסטטוס של נגישות למזון בריא נקבעה באופן שהקטגוריה **נגישות למזון בריא** כוללת נגישות גבוהה למזון בריא. הימצאות באי-נגישות למזון בריא כוללת נגישות נמוכה למזון בריא ונגישות נמוכה מאוד למזון בריא.

מדד זה שונה מהמדד של ביטחון תזונתי, למרות שיש קשר ביניהם: יש משקי בית החיים בביטחון תזונתי אך באי-ביטחון מבחינת מזון שאינו פוגע בבריאות (נגישות למזון בריא) וקיימת גם התופעה ההפוכה של משקי בית שלפי מדד מבחינת מזון שאינו פוגע בבריאות (נגישות למזון בריא) חיים בביטחון, אך לא ביטחון תזונתי.

ממצאים

ביטחון תזונתי

בתקופה הנסקרת 27.1% ממשקי הבית חיו באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות, לפי החלוקה הבאה: 17.2% בביטחון תזונתי נמוך ו-9.9% בביטחון תזונתי מאוד נמוך (לוח 5). שיעור הנפשות שחיו באי-ביטחון תזונתי היה 28.1%. שיעור הילדים במשקי בית החיים באי-ביטחון תזונתי היה גבוה יותר – 31.7%.

בהשוואה לשנת 2023, חל שיפור ניכר במצב הביטחון התזונתי שהשתקף בעלייה בשיעור החיים בביטחון תזונתי, לצד ירידה בשיעור החיים בביטחון תזונתי נמוך מאוד, זאת בקרב משקי הבית, נפשות, נפשות בוגרות וילדים. בשנת 2023 חיו 30.8% ממשקי הבית באי-ביטחון תזונתי בשל סיבות כלכליות, לפי החלוקה הבאה: 18.4% בביטחון תזונתי נמוך ו-12.3% בביטחון תזונתי מאוד נמוך. שיעור הנפשות שחיו באי-ביטחון תזונתי היה 32.6%. שיעור הילדים במשקי בית החיים באי-ביטחון תזונתי היה גבוה יותר – 36% (לוח 11 בנספח 1).

לוח 5: רמות ביטחון תזונתי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2024

ילדים		נפשות בוגרות*		נפשות		משקי בית		
השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	
68.3	2,225	73.8	4,904	71.9	7,117	72.9	2,602	ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)
21.8	709	16.7	1,111	18.3	1,808	17.2	615	ביטחון תזונתי נמוך
10.0	325	9.5	628	9.9	976	9.9	354	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
31.7	1,034	26.2	1,739	28.1	2,784	27.1	968	אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)

* בני 21 ויותר.

לוח 6 מציג את רמות הביטחון התזונתי של משקי בית, נפשות בוגרות וילדים, לפי קבוצות האוכלוסייה: יהודים – סך הכול, יהודים לא-חרדים ויהודים חרדים – וערבים. בקרב היהודים הלא-חרדים 19.1% ממשקי הבית חיו באי-ביטחון תזונתי, כש-6.4% בביטחון תזונתי נמוך-מאוד. שיעור משקי הבית החרדים שחיו באי-ביטחון תזונתי גבוה יותר ועמד על 25.0%, כש-9.9% בביטחון תזונתי נמוך-מאוד.

בחברה הערבית שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי גבוה במיוחד ועמד על 58.0%, בהשוואה ל-20.2% בחברה היהודית. מתוך החיים באי-ביטחון תזונתי בחברה הערבית 35.2% חיו בביטחון תזונתי נמוך ו-22.8% בביטחון תזונתי נמוך מאוד.

מניתוח הסקר בשילוב נתונים מינהליים על סך ההכנסות, עולה כי יש מתאם גבוה בין הימצאות בעוני ואי-ביטחון תזונתי. ואולם, למרות הפערים הניכרים בתחולת העוני בין יהודים חרדים

ליהודים ללא-חרדים (תחולת העוני בקרב חרדים יותר מכפולה בהשוואה ללא-חרדים), שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי בקרב היהודים החרדים היה גבוה רק ב-5.9 נקודות האחוז בהשוואה ליהודים לא-חרדים.

הממצאים בחברה הערבית על ההיקף הנרחב של החיים באי-ביטחון תזונתי מתיישבים עם ממדי העוני הגבוהים בקרבה. באוכלוסייה החרדית והערבית שיעורי העוני דומים (וגבוהים). למרות זאת, שיעור משקי הבית באוכלוסייה הערבית הסובלים מאי-ביטחון תזונתי הוא יותר מכפול מהשיעור באוכלוסייה החרדית. הסיבות להבדלים בין האוכלוסייה הערבית והחרדית נובעות בין היתר, ממאפייני התרבות הייחודיים של האוכלוסייה החרדית: הכנסותיה הנמוכות מעבודה נובעות לעיתים מבחירה המשקפת את ההעדפה של הרוח (לימודי קודש) על פני החומר, המגדילה את התועלת והרווחה המשפחתית. בחברה החרדית גם רווחת עזרה הדדית, ושכיחות בה מערכות קהילתיות כלכליות ופיננסיות ייחודיות דוגמת גמ"חים, קופות צדקה, קרנות ערבות ליתומים ואלמנות וקניות קהילתיות.

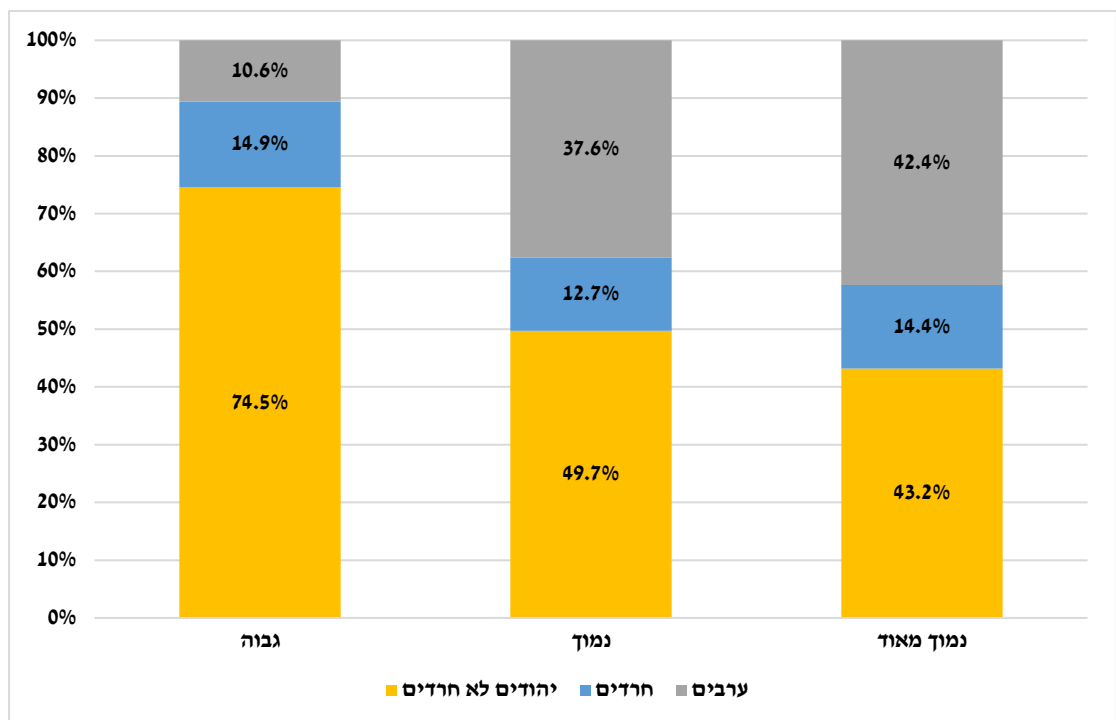
בכל קבוצות האוכלוסייה שיעור הילדים החיים במשקי בית באי-ביטחון תזונתי היה גבוה בהשוואה לשיעור בקרב הנפשות הבוגרות. בהשוואה לשנת 2023 ניכר שיפור בביטחון התזונתי בכל המגזרים, הן בקרב משקי בית, הן בקרב נפשות, הן בקרב נפשות בוגרות והן בקרב ילדים (לוח 2 בנספח 1).

לוח 6: רמות הביטחון התזונתי לפי אוכלוסייה (אחוזים), 2024

רמת ביטחון תזונתי	משקי בית	נפשות	נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)	ילדים
יהודים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	79.8	80.1	80.9	77.2
ביטחון תזונתי נמוך	13.2	13.8	12.7	17.0
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	7.0	6.1	6.4	5.9
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	20.2	19.9	19.1	22.8
יהודים לא-חרדים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	80.9	81.4	81.5	80.2
ביטחון תזונתי נמוך	12.7	12.6	12.6	13.3
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	6.4	6.0	5.9	6.6
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	19.1	18.6	18.5	19.8
יהודים חרדים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	75.0	75.5	77.9	71.5
ביטחון תזונתי נמוך	15.1	18.1	12.8	24.0
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	9.9	6.5	9.3	4.5
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	25.0	24.5	22.1	28.5
ערבים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	42.0	41.8	44.4	39.4

רמת ביטחון תזונתי	משקי בית	נפשות	נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)	ילדים
ביטחון תזונתי נמוך	35.2	34.5	33.5	37.3
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	22.8	23.8	22.0	23.3
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	58.0	58.2	55.6	60.6

תרשים 1: קבוצות אוכלוסייה לפי רמת הביטחון התזונתי, משקי בית (אחוזים), 2024

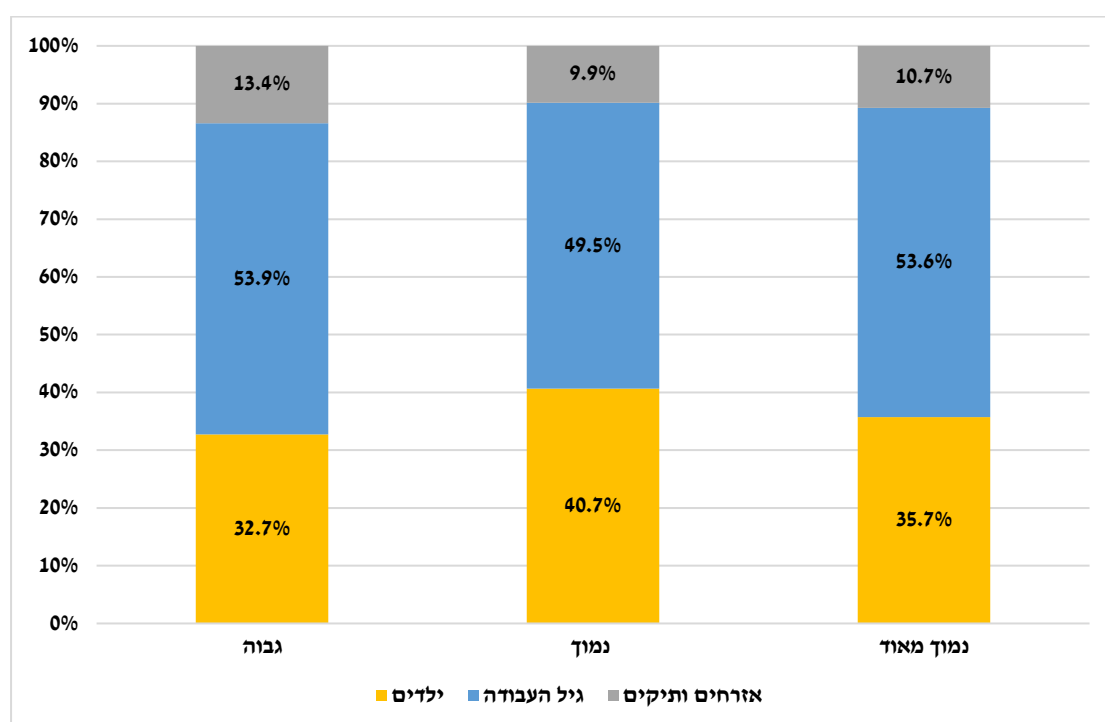
מרבית משקי הבית החיים בביטחון תזונתי הם יהודים לא-חרדים – 74.5%. לעומתם, הערבים מהווים כ-38% ממשקי הבית החיים בביטחון תזונתי נמוך וכ-42% מהחיים בביטחון תזונתי נמוך מאוד (תרשים 1), שיעורים הגבוהים בהרבה ממשקלם בקרב משקי הבית בישראל.

בחלוקה לפי קבוצות גיל עולה, בדומה למצב ב-2023, שמצב הביטחון התזונתי בקרב בני 65 ויותר היה טוב יותר בהשוואה לשאר הקבוצות, אך גם בקרבם שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי היה גבוה (22.8%). שיעור הילדים במשקי בית החיים באי-ביטחון תזונתי היה גבוה במיוחד – 31.7% (לוח 7).

לוח 7: רמת הביטחון תזונתי לפי קבוצת גיל (אחוזים), 2024

רמת ביטחון תזונתי	ילדים	גיל עבודה עיקרי (בני 21–65)	בני 65 ויותר
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	68.3	73.0	77.2
ביטחון תזונתי נמוך	21.8	17.2	14.6
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	10.0	9.7	8.3
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	31.7	27.0	22.8

תרשים 2: קבוצות גיל (בני 65 ויותר, גיל העבודה העיקרי*, ילדים) לפי רמת הביטחון התזונתי (אחוזים), 2024

* בני 21–65.

בניתוח לפי מקום מגורים עולה כי שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי גבוה במיוחד במחוזות צפון וירושלים. לעומת זאת בשנת 2024 שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי במחוז הדרום היה אף נמוך מהממוצע הארצי. זאת כנראה תוצאה של התמיכות שקיבלו המפונים (שמקום הקבע שלהם הוא בדרום), כמזון במלונות. שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי בדרום ירד בכ-32%, מ-37.9% ב-2023 ל-25.9% ב-2024. (לוח 8 ולוח 9).

שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי היה גבוה במיוחד במשקי בית שבהם יש נפש אחת בלבד ובמשקי בית גדולים. במשקי בית שבהם שתי נפשות ויותר, השיעור עולה ככל שמספר הנפשות גדול יותר. ממצאים דומים יחסית לאלו עלו גם מסקר ביטחון תזונתי לשנת 2023 (לוח 5 בנספח 1). בשנת 2024 שיעור משקי הבית של יחידים החיים באי-ביטחון תזונתי היה 31.0% ובמשקי בית עם 6 נפשות ויותר 39.5%. לעומת זאת, במשקי בית עם שתי נפשות השיעור היה נמוך יותר – 17.6% (לוח 9).

לוח 8: רמת הביטחון התזונתי לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2024

מחוז	ביטחון תזונתי גבוה	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
משקי בית			
מחוז ירושלים	63.0	23.8	13.2
מחוז צפון	63.3	22.3	14.4
מחוז חיפה	76.6	10.3	13.1
מחוז מרכז	77.3	15.4	7.3
מחוז תל אביב	75.9	16.0	8.1
מחוז דרום	74.1	17.2	8.7
נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)			
מחוז ירושלים	63.1	22.8	14.2
מחוז צפון	62.5	24.1	13.4
מחוז חיפה	79.0	9.0	12.0
מחוז מרכז	78.8	14.3	6.9
מחוז תל אביב	77.1	16.2	6.7
מחוז דרום	75.5	16.4	8.1
ילדים			
מחוז ירושלים	59.4	27.4	13.2
מחוז צפון	59.5	26.9	13.5
מחוז חיפה	82.2	8.0	9.8
מחוז מרכז	74.8	18.9	6.3
מחוז תל אביב	75.0	16.8	8.3
מחוז דרום	65.7	25.4	8.9

לוח 9: רמת הביטחון התזונתי לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2024

מספר נפשות במשק הבית	ביטחון תזונתי	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
1	69.0	16.1	14.9
2	82.4	11.9	5.6
3	80.8	11.8	7.4
4	73.9	17.1	9.0
5	72.3	16.5	11.2
+6	60.5	28.6	11.0

שיעור החיים באי-הביטחון תזונתי נמוך יותר, ככל ששורדים בחמישוני ההכנסה (לוח 10), בדומה לממצאים שעלו מהסקר בשנת 2023 (לוח 6, נספח 1).

לוח 10: רמת הביטחון התזונתי לפי חמישון הכנסה*, משקי בית (אחוזים), 2024

חמישון הכנסה	ביטחון תזונתי	אי-ביטחון תזונתי	
	ביטחון תזונתי גבוה	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
1 (חמישון תחתון)	52.4	27.6	20.0
2	56.9	28.5	14.6
3	72.1	16.4	11.5
4	86.8	9.0	4.2
5 (חמישון עליון)	90.5	7.7	1.8

* החלוקה לחמישוני הכנסות נעשתה על פי נתונים מנהליים של ביטוח לאומי על הכנסה נטו.

נגישות למזון בריא

בשנת 2024, כמו בשנת 2023, הוסף בסקר מדד נוסף היכולת הכלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות (להלן **נגישות למזון בריא**). שיעור משקי הבית שאין ביכולתם לממן כלכלית מזון בריא היה 27.0% : 20.9% בנגישות נמוכה, ו-6.1% בנגישות נמוכה מאוד. שיעור הנפשות שלהן אין יכולת לממן מזון בריא היה 26.0% (לוח 11).

בדומה לממצאים שעלו על פי מדד ביטחון תזונתי, גם במדד של נגישות למזון בריא נרשם שיפור בשנת 2024 (נתונים ל-2023 מופיעים בלוח 7 בספח 1) : עליה נרשמה בנגישות למזון בריא וירידה נרשמה הן באי-נגישות נמוכה והן באי-נגישות נמוכה מאוד. האמור נכון ברמת משקי הבית, ברמת הנפשות ובחלוקה לפי נפשות בוגרות וילדים.

בין שני המדדים שבוחנים היבטים שונים של ביטחון תזונתי – המדד הכללי לביטחון תזונתי והמדד לנגישות למזון בריא – יש מתאם. באוכלוסיות שבהן קיים שיעור גבוה של משקי בית החיים בביטחון תזונתי נמצא גם שיעור גבוה של החיים בביטחון לפי מדד נגישות למזון בריא. עם זאת, שני המדדים אינם זהים : יש משקי בית שחיים בביטחון תזונתי אך באי-ביטחון על פי נגישות למזון בריא, וקיימת גם התופעה ההפוכה של משקי בית שלפי מדד הנגישות למזון בריא חיים בביטחון, אך ללא ביטחון תזונתי. שיעור משקי הבית החיים בביטחון תזונתי אך באי-נגישות למזון בריא הוא 14.8%, ושיעור דומה של משקי הבית מצויים בנגישות למזון בריא אך באי-ביטחון תזונתי (14.7%). כ-12.1% ממשקי הבית חיים באי-ביטחון תזונתי ואין להם נגישות למזון בריא, ו-58.4% ממשקי הבית חיים בביטחון תזונתי וגם בנגישות למזון בריא.

לוח 11: נגישות למזון בריא (יכולת כלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות), כלל האוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2024

משקי בית		נפשות		נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)		ילדים	
סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)
2,607	73.0	7,322	74.0	4,933	74.3	2,333	71.6
746	20.9	2,060	20.8	1,342	20.2	753	23.1
217	6.1	519	5.2	368	5.5	173	5.3
963	27.0	2,579	26.0	1,710	25.7	926	28.4

אוכלוסיות

הממצאים לפי אוכלוסיות מלמדים ששיעור משקי הבית הסובלים מאי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות) גבוה במיוחד בחברה החרדית ובחברה הערבית, ועומד על 33.0% ו-30.8% בהתאמה (לוח 12 ותרשים 3).

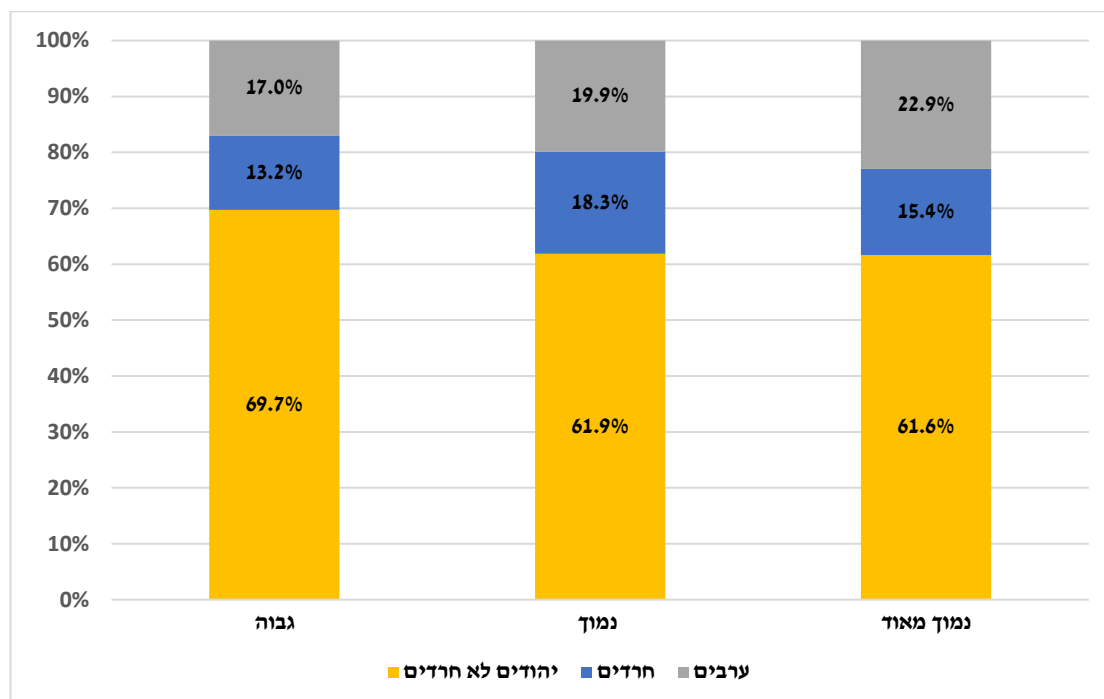
ב-2024 נרשם שיפור בנגישות למזון בריא בכל האוכלוסיות, שהתבטא בעליית שיעור משקי הבית עם נגישות למזון בריא, וירידה בשיעור משקי הבית עם נגישות נמוכה או נמוכה מאוד למזון בריא. הירידה הגדולה ביותר של משקי בית עם נגישות נמוכה מאוד למזון בריא הייתה בקרב האוכלוסייה הערבית – מ-16.8% ל-7.7% (לוח נא 14 בנספח 1).

לוח 12: נגישות למזון בריא לפי אוכלוסייה (אחוזים), 2024

רמת נגישות למזון בריא	משקי בית	נפשות	נפשות בוגרות*	ילדים
יהודים				
נגישות גבוהה למזון בריא	73.9	74.8	75.0	72.5
נגישות נמוכה למזון בריא	20.4	20.3	19.7	22.9
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	5.7	4.8	5.2	4.6
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	26.1	25.2	25.0	27.5
יהודים לא-חרדים				
נגישות גבוהה למזון בריא	75.3	76.2	75.7	76.1
נגישות נמוכה למזון בריא	19.1	18.8	19.0	19.0
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	5.5	5.0	5.3	4.9
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	24.7	23.8	24.3	23.9
יהודים חרדים				
נגישות גבוהה למזון בריא	67.0	70.0	71.5	65.6
נגישות נמוכה למזון בריא	26.5	25.8	23.6	30.5
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	6.5	4.1	4.9	3.9
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	33.0	30.0	28.5	34.4
ערבים				
נגישות גבוהה למזון בריא	69.2	70.7	71.1	68.4
נגישות נמוכה למזון בריא	23.1	22.5	22.1	23.8
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	7.7	6.8	6.9	7.8
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	30.8	29.3	28.9	31.6

* בני 21 ויותר.

תרשים 3: קבוצות אוכלוסייה לפי רמת נגישות למזון בריא, משקי בית (אחוזים), 2024

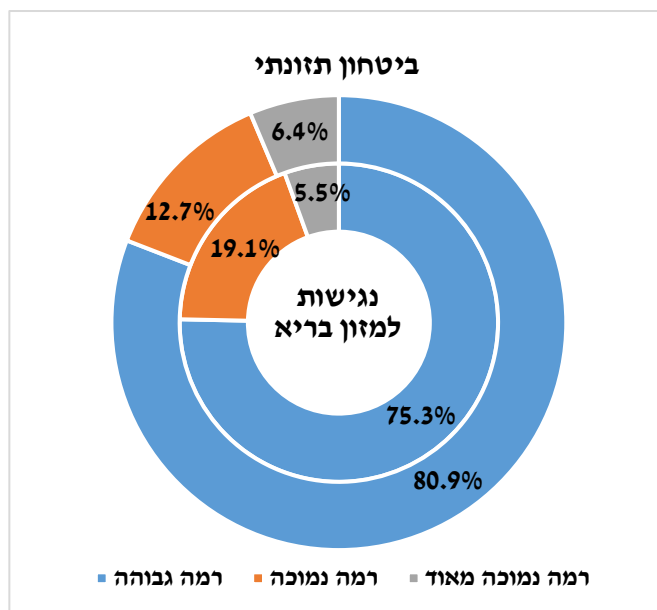

באוכלוסייה היהודית – גם בחרדית וגם בלא-חרדית – שיעור משקי הבית שדיווחו על אי-נגישות למזון בריא (אי יכולת כלכלית לממן מזון בריא) היה גבוה מהשיעור שדיווח על אי-ביטחון תזונתי (תרשים 4). באוכלוסייה הערבית המצב הפוך: שיעור משקי בית שאינם יכולים לממן מזון שאינו מזיק לבריאות (31.3%) היה נמוך במידה ניכרת מהשיעור של משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי (57.9%) (תרשים ד4).

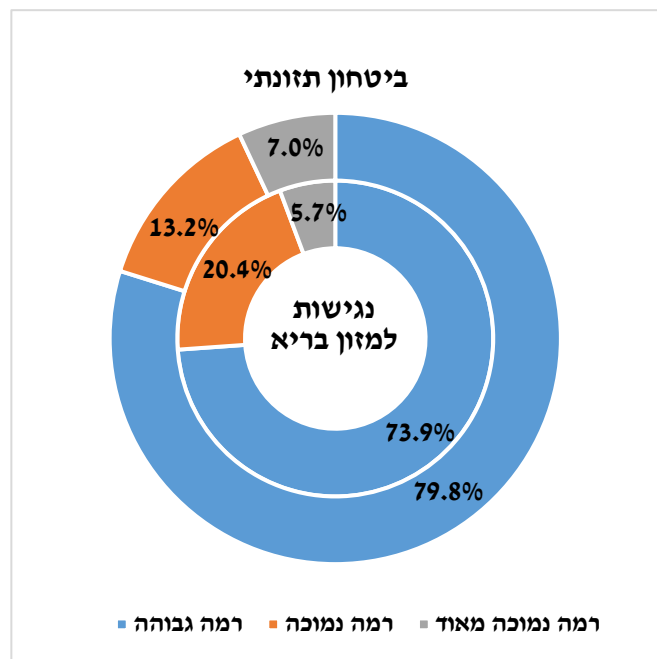
מבדיקה של הרמות הנמוכות ביותר, נמצא כי בכל האוכלוסיות שיעור משקי הבית החיים באי-ביטחון תזונתי נמוך מאוד היה גבוה יותר מהשיעור החיים בנגישות נמוכה מאוד (מסיבות כלכליות) למזון בריא. זאת בדומה לממצאים ב-2023 (לוח נ4 בנספח 1).

תרשים 4: רמות ביטחון תזונתי אל מול רמות נגישות למזון בריא, לפי אוכלוסיות

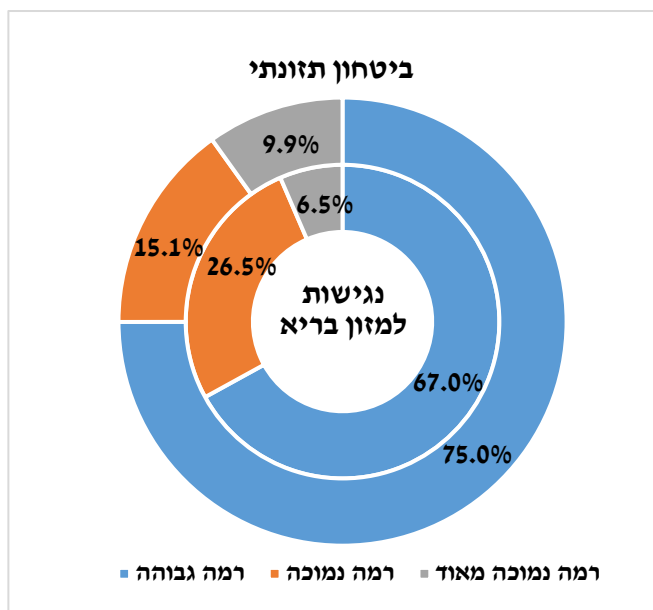
א. יהודים לא-חרדים

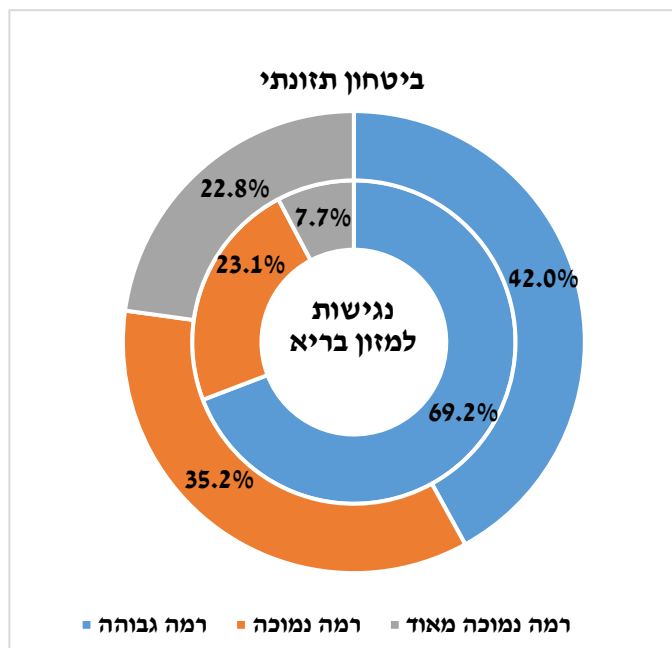
ג. יהודים (סך הכול)

ב. יהודים חרדים

ד. ערבים

קבוצות גיל

כמו במדד הביטחון התזונתי, גם בנגישות למזון בריא מצבם של בני 65 ויותר היה טוב יותר בהשוואה לגילים צעירים יותר. בשלוש קבוצות הגיל – ילדים, גיל העבודה העיקרי ובני 65 ויותר – חל בשנת 2024 שיפור בנגישות למזון בריא לעומת 2023: שיעור הילדים החיים במשקי בית עם נגישות למזון בריא עלה מ-62.5% ל-71.6% בין שתי השנים, השיעור בגיל העבודה העיקרי עלה מ-67.7% ל-73.8%, ובקרב בני 65 ויותר מ-72.9% ל-76.2% (לוח 13 ולוח נ9 בנספח 1).

לוח 13: נגישות למזון בריא לפי גיל (אחוזים), 2024

רמת נגישות למזון בריא	ילדים	גיל עבודה עיקרי (בני 21–65)	בני 65 ויותר
נגישות גבוהה למזון בריא	71.6	73.8	76.2
נגישות נמוכה למזון בריא	23.1	20.6	18.2
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	5.3	5.5	5.6
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	28.4	26.2	23.8

מחוזות

הממצאים לפי מחוז מגורים (לוח 14) מצביעים על פערים בין המחוזות בשיעורי הנגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות). בשנת 2024 הנגישות הגבוהה ביותר למזון בריא הייתה במחוז דרום ומחוז חיפה, בעוד שבשנת 2023 הנגישות במחוז הדרום הייתה דומה לממוצע הארצי (לוח נ10 בנספח 1). הנגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות) במשקי בית בתל אביב ובמרכז הייתה נמוכה במעט מהממוצע.

לוח 14: נגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2024

מחוז	נגישות למזון בריא		אי-נגישות למזון בריא
	נגישות גבוהה למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא	נגישות נמוכה מאוד למזון בריא
משקי בית			
מחוז ירושלים	68.3	25.2	6.5
מחוז צפון	73.4	20.5	6.1
מחוז חיפה	78.9	12.9	8.2
מחוז מרכז	71.5	21.8	6.8
מחוז תל אביב	71.8	22.2	6.1
מחוז דרום	79.2	18.3	2.6
נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)			
מחוז ירושלים	72.3	21.9	5.8
מחוז צפון	73.2	21.1	5.7

אי-נגישות למזון בריא		נגישות למזון בריא	מחוז
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא	נגישות גבוהה למזון בריא	
6.3	13.3	80.4	מחוז חיפה
6.5	21.1	72.4	מחוז מרכז
6.3	20.6	73.1	מחוז תל אביב
2.0	18.8	79.2	מחוז דרום
ילדים			
5.3	25.9	68.8	מחוז ירושלים
4.0	24.7	71.3	מחוז צפון
6.9	23.1	70.0	מחוז חיפה
8.1	19.2	72.7	מחוז מרכז
7.2	22.6	70.3	מחוז תל אביב
1.3	15.1	83.6	מחוז דרום

הממצאים לפי מחוזות מלמדים שבשנת 2024 במחוזות צפון, דרום, ירושלים וחיפה שיעור משקי הבית שחיו באי-ביטחון תזונתי היה גבוה משיעורם של משקי הבית המצויים באי-נגישות למזון בריא מסיבות כלכליות. במרכז ובתל אביב המצב היה הפוך (לוח 15). בסקר 2023 במרבית המחוזות התמונה שהתקבלה הייתה דומה לזו של 2024, עם הבדלים בעוצמות והבדלים במחוז חיפה והמרכז: במחוז חיפה שיעור החיים באי-ביטחון תזונתי היה נמוך משיעור האי-נגישות למזון בריא, ובמחוז המרכז שני השיעורים היו כמעט זהים (לוח נ3 בנספח 1).

לוח 15: ביטחון תזונתי ונגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים, משקי בית (אחוזים), 2024

רמות נגישות למזון בריא			רמות ביטחון תזונתי			מחוז
נמוכה מאוד	נמוכה	גבוהה	נמוך מאוד	נמוך	גבוה	
6.5	25.2	68.3	13.2	23.8	63.0	מחוז ירושלים
6.1	20.5	73.4	14.4	22.3	63.3	מחוז צפון
8.2	12.9	78.9	13.1	10.3	76.6	מחוז חיפה
6.8	21.8	71.5	7.3	15.4	77.3	מחוז מרכז
6.1	22.2	71.8	8.1	16.0	75.9	מחוז תל אביב
2.6	18.3	79.2	8.7	17.2	74.1	מחוז דרום

מספר נפשות במשק הבית

אי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות) שכיחה יותר במשקי בית בהם 6 נפשות ויותר (30.3%), ובמשקי בית בהם גר אדם יחיד (29.1%) או שניים (26.8%). בהשוואה לשנת 2023 הפערים בשיעורי הנגישות למזון בריא לפי גודל משק הבית בולטים פחות (לוח 16 ולוח נ11 בנספח 1).

לוח 16: נגישות למזון בריא לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2024

גודל משק בית		נגישות למזון בריא	
1	2	אי-נגישות למזון בריא	
		נגישות גבוהה למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא
9.3	19.8	70.9	1
4.8	22.1	73.2	2
4.2	17.7	78.1	3
5.5	20.3	74.2	4
4.4	18.9	76.7	5
6.0	24.3	69.7	+6

חמישוני הכנסה

שיעור משקי הבית החיים באי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות) דומה בשני חמישוני ההכנסה התחתונים, והוא קטן ככל שעולים בחמישון ההכנסה. קשר זה בין חמישוני ההכנסה לבין נגישות למזון בריא דומה לקשר בין חמישוני אלה לבין מצב הביטחון התזונתי, אלא שהעוצמה שלו נמוכה יותר. בשנת 2024 ל-30.6% ממשקי הבית בחמישון התחתון לא הייתה נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות), בהשוואה ל-22.2% בחמישון העליון (לוח 17).

לוח 17: נגישות למזון בריא לפי חמישון הכנסה*, משקי בית (אחוזים), 2024

חמישון הכנסה		נגישות למזון בריא	
1 (חמישון תחתון)	2	אי-נגישות למזון בריא	
		נגישות גבוהה למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא
7.2	23.5	69.3	1
8.8	21.9	69.3	2
6.0	20.5	73.5	3
4.2	19.8	76.0	4
4.2	17.9	77.8	5 (חמישון עליון)

* החלוקה לחמישוני הכנסות נעשתה על פי נתונים מנהליים של ביטוח לאומי על הכנסה נטו.

ניתוח הסתברויות

כדי לנתח את מאפייני הדמוגרפיה והתעסוקה המשפיעים על ביטחון תזונתי, על פי שני המדדים שהוצגו בדוח – מדד הביטחון התזונתי ומדד היכולת לרכוש מזון שאינו מזיק לבריאות – הורצו מספר רגרסיות לוגיסטיות לכל אחד מהמדדים. התוצאות שהתקבלו בגרסאות השונות של הרגרסיות שהורצו היו דומות מאוד⁷.

הממצאים מרגרסיות שכללו משתני דמוגרפיה ותעסוקה, תוך שליטה על משתנים המבטאים תמיכה חיצונית במשק הבית מוצגים בלוחות הבאים.

ביטחון תזונתי

לוח 188: תוצאות מרגרסיה לוגיסטית (odds ratios) לאפיון החיים באי-ביטחון תזונתי, 2024*

רמת מובהקות**	יחס הסיכויים (odds ratio) להימצא באי-ביטחון תזונתי	משתנה
0.8791	0.965	יהודים לא-חרדים ללא ילדים
0.1084	1.665	יהודים לא-חרדים עם 3–4 ילדים
0.6043	1.415	יהודים לא-חרדים עם 5 ילדים ויותר
<0.0001	4.168	ערבים ללא ילדים
<0.0001	3.533	ערבים עם 1–2 ילדים
<0.0001	5.138	ערבים עם 3–4 ילדים
0.0040	9.167	ערבים עם 5 ילדים ויותר
0.4857	0.714	יהודים חרדים ללא ילדים
0.8569	0.885	יהודים חרדים עם 1–2 ילדים
0.6420	1.262	יהודים חרדים עם 3–4 ילדים
0.1503	2.065	חרדים עם 5 ילדים ויותר
0.0202	1.675	46–37
0.0017	1.793	64–47
0.2979	0.750	65 ויותר
0.0343	1.824	השכלה חלקית
0.4788	1.185	תיכון מלא
<0.0001	0.379	לימודים על תיכונים
0.5978	1.285	ישיבה
0.0086	2.022	ללא מפרנסים
0.0006	1.768	מפרנס אחד

⁷ לצורך הניתוח הורצו גרסאות שונות (למשל, עם או בלי מספר המפרנסים בבית, עם או בלי תמיכה חיצונית). ברגרסיות המוצגות כאן ההנחה הייתה שבנקודת זמן ההחלטה על מספר ילדים ומספר המפרנסים היא אקסוגנית. התוצאות שהתקבלו בכל ההרצות – למשל ללא מספר המפרנסים, ללא תמיכה חיצונית, וללא מספר מפרנסים ותמיכה חיצונית – היו דומות.

* הערכים המודגשים הם אלה שרמת המובהקות שלהם קטנה מ-0.05.
 ** p-value למבחן סטטיסטי כנגד ההשערה שיחס הסיכויים שווה ל-1.

משתנה	יחס הסיכויים (odds ratio) להימצא באי-ביטחון תזונתי	רמת מובהקות**
מקבלי תמיכה כספית	1.537	0.0098
מקבלי תמיכה בעין	2.040	0.0237

מניתוח הרגרסיה (לוח 18) עולה כי הסיכויים להימצא באי-ביטחון תזונתי (ביחס להימצאות בביטחון תזונתי) גדולים יותר, ומובהקים, באוכלוסייה הערבית לעומת האוכלוסייה היהודית. באוכלוסייה הערבית הסיכוי של משקי בית עם 1–2 ילדים לחיות באי-ביטחון תזונתי גבוה פי 3.5 בהשוואה ליהודים לא-חרדים עם אותו מספר ילדים. לעומת זאת, ההבדל בין יהודים חרדים ליהודים לא-חרדים אינו מובהק.

העלייה במספר הילדים מגדילה את הסיכוי לאי-ביטחון תזונתי, ועלייה זו בולטת במיוחד במשקי בית באוכלוסייה הערבית. כמו כן, בחברה הערבית במשקי בית ללא ילדים הסיכויים לאי-ביטחון תזונתי גבוהים יותר מאשר במשקי בית עם 1–2 ילדים. בשאר האוכלוסיות השפעת הגידול במספר הילדים אינה מובהקת.

כאשר ראש משק הבית בן יותר מ-65 או פחות מ-37, הסיכויים להימצא באי-ביטחון תזונתי נמוכים בהשוואה לשאר קבוצות הגיל. הסיכוי של משק בית להימצא באי-ביטחון תזונתי אם ראשו הוא בעל השכלה על תיכונית או אקדמית נמוכים מאשר בשאר הקבוצות. הסיכוי לאי-ביטחון תזונתי גבוה יותר כאשר במשק הבית פחות משני מפרנסים. כך למשל במשקי בית שראשם בגיל העבודה הסיכוי לאי-ביטחון תזונתי במשקי בית ללא מפרנסים הוא בערך פי 2 בהשוואה למשקי בית בגיל העבודה שבהם שני מפרנסים. אוכלוסיות מקבלי תמיכה – הן כספית והן בעין – הן אוכלוסיות שמצבן הכלכלי פחות טוב. ממצאי הרגרסיה מלמדים שהסיכויים לאי-ביטחון תזונתי בקרב שתי הקבוצות גבוהים מאלו שאינם זוכים לתמיכה, פי 1.5 ו-2 לערך בהתאמה. ממצאים אלו מלמדים שהתמיכה אינה מספיקה.

לוח 19: תוצאות מרגרסיה לוגיסטית (odds ratio) לאפיון החיים באי-נגישות למזון בריא, 2024*

משתנה	יחס הסיכויים (odds ratio) לאי-נגישות למזון בריא	רמת מובהקות**
מספר ילדים ומגזר (בסיס: יהודים לא-חרדים עם 1–2 ילדים)	יהודים לא-חרדים ללא ילדים	1.150
	יהודים לא-חרדים עם 3–4 ילדים	1.326
	יהודים לא-חרדים עם 5 ילדים ויותר	1.053
	ערבים ללא ילדים	1.074
	ערבים עם 1–2 ילדים	1.390
	ערבים עם 3–4 ילדים	1.279
	ערבים עם 5 ילדים ויותר	1.123
	יהודים חרדים ללא ילדים	1.169
		0.4856
		0.3353
		0.9316
		0.7905
		0.2963
		0.4798
		0.8792
		0.7079

* הערכים המודגשים הם אלה שרמת המובהקות שלהם קטנה מ-0.05.
** p-value למבחן סטטיסטי כנגד ההשערה שיחס הסיכויים שווה ל-1.

רמת מובהקות**	יחס הסיכויים (odds ratio) לאי-נגישות למזון בריא	משתנה	
0.2054	1.720	יהודים חרדים עם 1–2 ילדים	
0.2759	1.626	יהודים חרדים עם 3–4 ילדים	
0.0931	2.156	יהודים חרדים עם 5 ילדים ויותר	
0.0129	1.633	37–46	גיל ראש משק הבית (בסיס : עד גיל 37)
0.0135	1.527	47–64	
0.6996	0.909	65 ויותר	
0.3706	1.289	השכלה חלקית	השכלה של ראש משק הבית (בסיס : השכלה אקדמית)
0.9485	1.016	תיכון מלא	
0.6709	0.904	לימודים על תיכוניים	
0.5923	0.776	ישיבה	
0.0900	1.501	ללא מפרנסים	מספר מפרנסים (בסיס : שני מפרנסים ויותר)
0.0032	1.561	מפרנס אחד	
0.2425	1.193	מקבלי תמיכה כספית	
0.8229	0.934	מקבלי תמיכה בעין	

בדומה לאי-ביטחון תזונתי, הממצאים לגבי נגישות למזון בריא מלמדים שהסיכויים להימצא באי-נגישות למזון בריא מסיבות כלכליות (לעומת הימצאות בנגישות גבוהה למזון בריא) כאשר ראש משק הבית בן יותר מ-65 או פחות מ-37, נמוכים בהשוואה לשאר קבוצות הגיל (לוח 19).

גם מספר המפרנסים מנבא הימצאות באי-נגישות למזון בריא : משפחות שבהן פחות משני מפרנסים נמצאות בסיכוי גבוה פי כ-1.5 להימצא באי-נגישות למזון בריא (מסיבות כלכליות). מלבד זאת, שאר המאפיינים שנבחנו אינם מנבאים בצורה מובהקת גידול או ירידה בסיכוי לאי-נגישות למזון בריא.

נספחים

נספח 1: לוחות ביטחון תזונתי, 2023

לוח 1: רמות הביטחון התזונתי לפי אוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023

ילדים		נפשות בוגרות*		נפשות		משקי בית		
השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	
64.0	2,056	69.1	4,500	67.4	6,556	69.2	2,444	ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)
23.7	762	18.3	1,194	20.1	1,957	18.4	651	ביטחון תזונתי נמוך
12.3	394	12.6	818	12.5	1,212	12.3	436	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
36.0	1,157	30.9	2,012	32.6	3,169	30.8	1,087	אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)

* בני 18 ויותר.

לוח 2: רמות הביטחון התזונתי לפי אוכלוסייה (אחוזים), 2023

רמת ביטחון תזונתי	משקי בית	נפשות	נפשות בוגרות (בני 18 ויותר) ⁸	ילדים
יהודים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	75.7	76.0	77.1	73.6
ביטחון תזונתי נמוך	15.3	16.4	14.5	20.4
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	9.0	7.6	8.4	6.1
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	24.3	24.0	22.9	26.4
יהודים לא-חרדים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	76.6	77.7	78.2	76.2
ביטחון תזונתי נמוך	14.4	14.9	13.6	18.6
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	9.1	7.4	8.2	5.2
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	23.4	22.3	21.8	23.8
יהודים חרדים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	70.9	69.8	71.3	68.3
ביטחון תזונתי נמוך	20.7	21.7	19.5	23.9
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	8.4	8.5	9.2	7.7
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	29.1	30.2	28.7	31.7
ערבים				
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	37.2	35.8	37.2	33.1
ביטחון תזונתי נמוך	34.0	33.9	34.0	34.6
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	28.8	30.4	28.8	32.3
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	62.8	64.2	62.8	66.9

לוח 3: רמות הביטחון התזונתי לפי קבוצת גיל (אחוזים), 2023

רמת ביטחון תזונתי	ילדים	גיל עבודה עיקרי (בני 18 עד 65) ⁸	בני 65 ויותר
ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי גבוה)	64.0	68.0	74.8
ביטחון תזונתי נמוך	23.7	18.8	16.2
ביטחון תזונתי נמוך מאוד	12.3	13.3	9.0
אי-ביטחון תזונתי (ביטחון תזונתי נמוך ונמוך מאוד)	36.0	32.0	25.2

⁸ בשנת 2023 נפשות בוגרות מתייחסות לבני 18 ויותר, וגיל העבודה העיקרי הוגדר כבני 18–65 (מ-2024 ההגדרות מתייחסות לבני 21 ויותר, ולבני 21–65, בהתאמה).

לוח נ4: רמות הביטחון התזונתי לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2023

מחוז	ביטחון תזונתי גבוה	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
משקי בית			
מחוז ירושלים	62.4	23.0	14.5
מחוז צפון	58.8	24.3	16.9
מחוז חיפה	72.6	17.7	9.7
מחוז מרכז	76.1	16.1	7.8
מחוז תל אביב	72.7	16.9	10.4
מחוז דרום	62.1	16.7	21.2
נפשות בוגרות (בני 18 ויותר)			
מחוז ירושלים	61.7	22.1	16.2
מחוז צפון	57.9	25.2	16.9
מחוז חיפה	71.0	17.8	11.2
מחוז מרכז	75.9	15.3	8.8
מחוז תל אביב	77.2	15.8	7.0
מחוז דרום	62.2	17.1	20.7
ילדים			
מחוז ירושלים	54.2	26.3	19.5
מחוז צפון	53.4	27.3	19.3
מחוז חיפה	65.5	21.9	12.6
מחוז מרכז	73.8	20.0	6.2
מחוז תל אביב	72.3	23.6	4.1
מחוז דרום	63.9	23.4	12.7

לוח נ5: רמות הביטחון התזונתי לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2023

מספר נפשות במשק הבית	ביטחון תזונתי	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
1	62.4	19.5	18.0
2	74.6	16.9	8.5
3	74.2	14.0	11.8
4	75.9	13.9	10.2
5	71.0	19.4	9.6
+6	54.8	28.5	16.8

לוח 6: רמות הביטחון התזונתי לפי חמישון הכנסה*, משקי בית (אחוזים), 2023

חמישון הכנסה	ביטחון תזונתי		אי-ביטחון תזונתי	
	ביטחון תזונתי גבוה	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד	
1 (חמישון תחתון)	41.2	27.8	31.1	
2	55.2	27.0	17.7	
3	63.8	22.8	13.3	
4	79.5	13.4	7.1	
5 (חמישון עליון)	90.9	7.6	1.5	

* החלוקה לחמישוני הכנסות נעשתה על פי נתונים מנהליים של ביטוח לאומי על הכנסה נטו.

לוח 7: נגישות למזון בריא (יכולת כלכלית של משק הבית לממן מזון שאינו מזיק לבריאות), כלל האוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2023

משקי בית		נפשות		נפשות בוגרות*		ילדים		
סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	סך הכול (אלפים)	השיעור (%)	
2,436	69.0	6,472	66.6	4,464	68.6	2,009	62.5	נגישות גבוהה למזון בריא
788	22.3	2,346	24.1	1,487	22.8	858	26.7	נגישות נמוכה למזון בריא
308	8.7	907	9.3	561	8.6	346	10.8	נגישות נמוכה מאוד למזון בריא
1,096	31.0	3,253	33.4	2,048	31.4	1,204	37.5	אי נגישות למזון בריא

* בני 18 ויותר.

לוח נ8: נגישות למזון בריא לפי אוכלוסייה, 2023

רמת נגישות למזון בריא	משקי בית	נפשות	נפשות בוגרות (בני 18 ויותר)	ילדים
יהודים				
נגישות גבוהה למזון בריא	71.1	69.0	70.9	65.0
נגישות נמוכה למזון בריא	21.8	23.8	22.4	26.7
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	7.1	7.2	6.7	8.2
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	28.9	31.0	29.1	35.0
יהודים לא-חרדים				
נגישות גבוהה למזון בריא	73.1	72.3	73.2	70.1
נגישות נמוכה למזון בריא	20.1	21.0	20.5	22.3
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	6.8	6.7	6.3	7.6
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	26.9	27.7	26.8	29.9
יהודים חרדים				
נגישות גבוהה למזון בריא	59.5	57.0	59.2	54.7
נגישות נמוכה למזון בריא	31.6	33.9	32.1	35.7
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	8.9	9.1	8.7	9.6
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	40.5	43.0	40.8	45.3
ערבים				
נגישות גבוהה למזון בריא	58.5	57.4	59.3	54.2
נגישות נמוכה למזון בריא	24.7	25.3	24.6	26.6
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	16.8	17.3	16.2	19.2
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	41.5	42.6	40.7	45.8

לוח נ9: נגישות למזון בריא לפי גיל (אחוזים), 2023

רמת נגישות למזון בריא	ילדים	גיל עבודה עיקרי (בני 18 עד 65)	בני 65 ויותר
נגישות גבוהה למזון בריא	62.5	67.7	72.9
נגישות נמוכה למזון בריא	26.7	23.0	21.7
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	10.8	9.2	5.4
אי-נגישות למזון בריא (נגישות נמוכה ונמוכה מאוד למזון בריא)	37.5	32.3	27.1

לוח 10: נגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים (אחוזים), 2023

אי-נגישות למזון בריא		נגישות למזון בריא	
נגישות נמוכה מאוד למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא	נגישות גבוהה למזון בריא	מחוז
משקי בית			
10.8	23.7	65.5	מחוז ירושלים
11.7	22.2	66.1	מחוז צפון
4.0	26.1	69.9	מחוז חיפה
6.6	17.2	76.2	מחוז מרכז
11.3	27.0	61.8	מחוז תל אביב
7.9	22.1	70.0	מחוז דרום
נפשות בוגרות (בני 18 ויותר)			
11.6	24.4	64.0	מחוז ירושלים
12.0	21.7	66.3	מחוז צפון
4.5	27.5	68.0	מחוז חיפה
5.1	17.9	77.0	מחוז מרכז
11.5	25.9	62.6	מחוז תל אביב
8.0	25.4	66.7	מחוז דרום
ילדים			
16.7	25.6	57.7	מחוז ירושלים
12.9	23.5	63.6	מחוז צפון
6.2	24.8	68.9	מחוז חיפה
5.9	17.6	76.5	מחוז מרכז
14.0	38.4	47.6	מחוז תל אביב
5.2	30.1	64.7	מחוז דרום

לוח נ11: נגישות למזון בריא לפי גודל משק הבית (אחוזים), 2023

גודל משק הבית	נגישות גבוהה למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא	נגישות נמוכה מאוד למזון בריא
1	70.8	20.5	8.7
2	73.7	22.7	3.6
3	64.4	26.1	9.5
4	72.7	14.6	12.7
5	70.9	20.7	8.4
+6	55.5	31.1	13.3

לוח נ12: נגישות למזון בריא לפי חמישוני הכנסה, משקי בית (אחוזים), 2023

חמישון הכנסה	נגישות למזון בריא		
	נגישות גבוהה למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא	נגישות נמוכה מאוד למזון בריא
1 (חמישון תחתון)	54.5	21.5	20.2
2	54.7	30.1	9.5
3	62.7	27.5	8.8
4	67.5	22.7	6.3
5 (חמישון עליון)	86.1	8.1	2.4

לוח נ13: ביטחון תזונתי ונגישות למזון בריא לפי מחוז מגורים, משקי בית (אחוזים), 2023

מחוז	רמות ביטחון תזונתי			רמות נגישות למזון בריא		
	גבוה	נמוך	נמוך מאוד	גבוהה	נמוכה	נמוכה מאוד
מחוז ירושלים	62.4	23.0	14.5	65.5	23.7	10.8
מחוז צפון	58.8	24.3	16.9	66.1	22.2	11.7
מחוז חיפה	72.6	17.7	9.7	69.9	26.1	4.0
מחוז מרכז	76.1	16.1	7.8	76.2	17.2	6.6
מחוז תל אביב	72.7	16.9	10.4	61.8	27.0	11.3
מחוז דרום	62.1	16.7	21.2	70.0	22.1	7.9

לוח נ14: רמות ביטחון תזונתי לעומת רמות נגישות למזון לפי קבוצת אוכלוסייה (אחוזים),
2024–2023

רמות נגישות למזון בריא			רמות ביטחון תזונתי			שנה
נמוכה מאוד	נמוכה	גבוהה	נמוכה מאוד	נמוכה	גבוהה	
כלל האוכלוסייה						
6.1	20.9	73.0	9.9	17.2	72.9	2024
8.7	22.3	69.0	12.3	18.4	69.2	2023
יהודים לא-חרדים						
5.5	19.1	75.3	6.4	12.7	80.9	2024
6.8	20.1	73.1	9.1	14.4	76.6	2023
יהודים חרדים						
6.5	26.5	67.0	9.9	15.1	75.0	2024
8.9	31.6	59.5	8.4	20.7	70.9	2023
ערבים						
7.7	23.1	69.2	22.8	35.2	42.0	2024
16.8	24.7	58.5	28.8	34.0	37.2	2023

נספח 2: שאלון סקר אי-ביטחון תזונתי 2024

סקר ביטחון תזונתי ומצב כלכלי 2024

שלום, שמי _____ ואני מתקשר/ת מביטוח לאומי, האם הגעתי ל: _____ ?

ביטוח לאומי עורך סקר במטרה לבחון את מצב הביטחון התזונתי והמצב הכלכלי בישראל. תשובותיך נועדו לצרכים מחקריים בלבד, הפרטים יישמרו בסודיות במוסד לביטוח לאומי ולא יפורסמו באופן המאפשר לחשוף את זהותך. האם את (אתה) או מבוגר אחר יכול להשיב לשאלון קצר בנוגע למשק הבית בו אתה מתגורר?

1. כמה אנשים גרים איתך וחולקים תקציב הוצאות משותף למזון משותף?

- 1. ☐ 1
- 2. ☐ 2
- 3. ☐ 3
- 4. ☐ 4
- 5. ☐ 5
- 6. ☐ 6
- 7. ☐ 7 ויותר

2. כמה מהם מעל גיל 65? (כולל אותך)

- 1. ☐ 0
- 2. ☐ 1
- 3. ☐ 2
- 4. ☐ 3
- 5. ☐ 4
- 6. ☐ 5
- 7. ☐ 6
- 8. ☐ 6 ויותר

3. כמה מהם מתחת לגיל 18?

- 1. ☐ 0
- 2. ☐ 1

- ☐ 3. 2
- ☐ 4. 3
- ☐ 5. 4
- ☐ 6. 5
- ☐ 7. 6
- ☐ 8. 7 ויותר

4. מה יחס הקרבה שלהם אליך? אפשרית יותר מתשובה אחת

- ☐ 1. בן או בת זוג
- ☐ 2. בן או בת
- ☐ 3. בן או בת הזוג של הבן או הבת
- ☐ 4. הורים
- ☐ 5. הורה של בן או בת הזוג
- ☐ 6. אח או אחות
- ☐ 7. גיס או גיסה
- ☐ 8. סבא או סבתא
- ☐ 9. דוד או דודה
- ☐ 10. אחיין או אחיינית
- ☐ 11. קרוב משפחה אחר
- ☐ 12. ילד ממשפחת אומנה
- ☐ 13. שותף או שותפה לדירה
- ☐ 14. מטפל (מטפלת) או עובד (עובדת) משק בית
- ☐ 15. אחר

5. האם הדירה שבה את, אתה או אתם גרים היא?

- ☐ 1. בבעלותכם
- ☐ 2. בשכירות מאדם פרטי
- ☐ 3. בשכירות – מחברה לדיור ציבורי (עמידר, חלמיש, פרזות, שקמונה)
- ☐ 4. בשכירות – ממוסד לימודים (מעונות סטודנטים או ישיבות)
- ☐ 5. בשכירות – ממוסד השיכון או ממוסד הרווחה, רשות מקומית, קיבוץ או מושב שיתופי וכדומה

6. ☐ בית אבות או דיור מוגן – פרטי
7. ☐ בית אבות או דיור מוגן – ציבורי
8. ☐ בבעלות אחרים ולא משלמים שכר דירה (כולל קיבוצים או יחידות דיור)
9. ☐ בדמי מפתח
10. ☐ אחר
11. ☐ לא יודע
12. ☐ מסרב לענות
6. בכמה חדרים אתם גרים? כולל חצאי חדרים וסלון (ולא כולל מטבח, שירותים וחדרים המשמשים לעסק בלבד)
- 0.5 ☐ 1.
- 1 ☐ 2.
- 1.5 ☐ 3.
- 2 ☐ 4.
- 2.5 ☐ 5.
- 3 ☐ 6.
- 3.5 ☐ 7.
- 4 ☐ 8.
- 4.5 ☐ 9.
- 5 ☐ 10.
- 5.5 ☐ 11.
- 6 ☐ 12.
- 6.5 ☐ 13.
- 7 ☐ 14.
- 7.5 ☐ 15.
- 8 ☐ 16.
- 8.5 ☐ 17.
- 9 ☐ 18.
- 9.5 ☐ 19.
7. האם אתה?
1. ☐ יהודי

- ☐ 2. מוסלמי
- ☐ 3. נוצרי
- ☐ 4. דרוזי
- ☐ 5. דת אחרת
- ☐ 6. ללא דת

8. מהי רמת הדתיות של משק הבית?

- ☐ 1. דתי מאוד
- ☐ 2. דתי
- ☐ 3. לא כל כך דתי
- ☐ 4. לא דתי
- ☐ 5. לא יודע או מסרב לענות

9. מהי רמת הדתיות של משק הבית?

- ☐ 1. חילוני
- ☐ 2. מסורתי
- ☐ 3. דתי
- ☐ 4. חרדי
- ☐ 5. אורח חיים מעורב
- ☐ 6. אחר

10. מהי תעודת ההשכלה הגבוהה ביותר של מוסד חינוכי שהשיג ראש משק הבית?

(ראש משק הבית הוא בעל ההכנסה הגבוהה ביותר ואם ההכנסה שווה, אז המבוגר יותר)

- ☐ 1. אין השכלה פורמלית, לא סיים השכלה יסודית
- ☐ 2. יסודית
- ☐ 3. תיכון חלקי
- ☐ 4. תיכון מלא
- ☐ 5. לימודים על תיכוניים
- ☐ 6. אקדמית
- ☐ 7. ישיבה

8. ☐ אחרת, פרט

11. כמה מפרנסים יש במשק הבית שלך כיום – עצמאים או מקבלי משכורת ממקום עבודה?

0 ☐ 1.

1 ☐ 2.

2 ☐ 3.

3 ☐ 4.

4 ☐ 5.

5 ☐ 6.

6 ויותר ☐ 7.

8. ☐ לא יודע או מסרב לענות

12. האם יש למשק הבית הכנסה מ: (נא לסמן את כל המתאימים)

1. ☐ פנסיה, קרנות השתלמות וקופות גמל

2. ☐ דמי שכירות על נכסים

3. ☐ ריבית או דיבידנד על פיקדונות, מניות או אגרות חוב

4. ☐ קצבאות הביטוח הלאומי

5. ☐ קצבאות סיוע של מוסדות ממשלתיים אחרים? (עירייה, משרד הביטחון, משרד השיכון, משרד הרווחה)

6. ☐ תמיכות כספיות של עמותות או ארגונים לא ממשלתיים

7. ☐ תמיכות כספיות מקרובי משפחה או אנשים אחרים

8. ☐ לא יודע או מסרב לענות

13. האם בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר פונית או התפנית מביתך?

1. ☐ כן, פונית לבית מלון

2. ☐ כן, עברתי לגור אצל קרובים

3. ☐ כן, שכרתי דירה במקום אחר

4. ☐ לא

ביטחון תזונתי

אקריא לך שבעה משפטים שאמרו אנשים על מצב המזון שלהם ונודה להתייחסותך לגבי המצב במשק הבית שלך.

ספר לי אם ההצהרה לעתים קרובות נכונה, לפעמים נכונה או אף פעם לא נכונה.

לסוקר: לגבי שאלות של אי-ביטחון תזונתי אצל מפונים, אם היה הבדל בין התקופה לפני הפינוי ולאחריו, והיה מצב של אי-ביטחון תזונתי בחלק מהשנה האחרונה, יש לסמן בתשובות לפעמים נכון (או לעיתים קרובות נכון). אפשר להוסיף בהערות לסקר אם אי-הביטחון התזונתי מתייחס לתקופה לפני או אחרי הפינוי.

לא יודע או מסרב לענות	אף פעם לא נכון	לפעמים נכון	לעיתים קרובות נכון
--------------------------	----------------	-------------	-----------------------

14. ב-12 החודשים האחרונים, האם האוכל שקניתם לא הספיק, ולא היה לכם כסף לקנות יותר?

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

15. ב-12 החודשים האחרונים, האם לא יכולתם להרשות לעצמכם לאכול ארוחות מאוזנות?

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

16. ב-12 החודשים האחרונים, האם אתה או מבוגרים אחרים במשק ביתך, הקטנתם אי פעם את גודל הארוחות שלך או דילגת על ארוחות כי לא היה מספיק כסף לאוכל?

1. ☐ כן
2. ☐ לא
3. ☐ לא יודע/מסרב לענות

17. באיזו תדירות זה קרה?

1. ☐ כמעט כל חודש
2. ☐ כמה חודשים אבל לא כל חודש
3. ☐ רק 1-2 חודשים
4. ☐ לא יודע או מסרב לענות

לא יודע או מסרב לענות	לא	כן
-----------------------	----	----

18. ב-12 החודשים האחרונים, האם אי פעם אכלתם פחות ממה שהרגשתם שאתם צריכים כי לא היה לכם מספיק כסף לאוכל?

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

19. האם ב-12 החודשים האחרונים, הייתם רעבים אבל לא

☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------

אכלתם כי לא היה
מספיק כסף לאוכל?

לא יודע או מסרב לענות	בכלל לא נכון	לפעמים נכון	לרוב נכון	20. ב-12 החודשים האחרונים, האם חששתם שהמזון שאתם יכולים להרשות לעצמכם עלול להזיק לבריאותכם?
☐	☐	☐	☐	

האם בשנה האחרונה, בעקבות קשיים כלכליים אתה (או במשק הבית):

לא רלוונטי	לא יודע או מסרב לענות	לא	כן	
☐	☐	☐	☐	21. פיגרת בתשלומי דמי שכירות או משכנתא?
☐	☐	☐	☐	22. פיגרת בתשלומי הלוואה לבנק או גורם אחר מחוץ למשק הבית?
☐	☐	☐	☐	23. פיגרת בתשלומי חשבוניות, כגון חשמל, ארנונה, טלפון או מים?
☐	☐	☐	☐	24. ויתרת על חימום או קירור מספיק של הבית?
☐	☐	☐	☐	25. ויתרת על תיקון ליקויים בדירתך, כגון רטיבות, גג דולף?
☐	☐	☐	☐	26. ויתרת על החלפת מכשירי אלקטרוניקה או חשמל מקולקלים?
☐	☐	☐	☐	27. ויתרת על טיפול שיניים?
☐	☐	☐	☐	28. ויתרת על טיפול רפואי?
☐	☐	☐	☐	29. ויתרת על תרופות במרשם רופא?
☐	☐	☐	☐	30. ויתרת על טיפול פסיכולוגי?
☐	☐	☐	☐	31. ויתרת על ביטוח בריאות משלים או ביטוח רפואי פרטי?

☐	☐	☐	☐	32. ויתרת על חופשה
הכוללת לינה?
☐	☐	☐	☐	33. ויתרת על הזמנת בני
משפחה או חברים
לארוחה?
☐	☐	☐	☐	34. ויתרת על הוצאות בלתי
צפויות, כגון מתנה לאירוע
משפחתי או תיקון מכונית?
☐	☐	☐	☐	35. ויתרת על תחביב או
פעילות פנאי?

מצב כלכלי

36. האם אתם מצליחים לכסות את כל ההוצאות החודשיות של משק הבית למזון, לחשמל, לטלפון וכדומה?

- ☐ 1. מצליח ללא כל קושי
- ☐ 2. מצליח
- ☐ 3. לא כל כך מצליח
- ☐ 4. בכלל לא מצליח
- ☐ 5. לא יודע או מסרב לענות

37. בשנה האחרונה, עד כמה השתנה המצב הכלכלי שלך ושל משק הבית?

- ☐ 1. השתפר מאוד
- ☐ 2. השתפר
- ☐ 3. לא השתנה
- ☐ 4. החמיר
- ☐ 5. החמיר מאוד
- ☐ 6. לא יודע או מסרב לענות

38. אם ענית בשאלה 37 שהמצב השתפר, מה הסיבה שהמצב השתפר?

39. אם ענית בשאלה 37 שהמצב החמיר, מה הסיבה שהמצב החמיר?

40. בשנה האחרונה, האם אתה או מישהו אחר ממשק הבית קיבל סיוע כלשהו שלא בכסף מעמותה או ממתנדבים שאינם בני משפחה (למשל, מוצרי מזון, ביגוד, ריהוט, סיוע נפשי או רפואי)?

1. ☐ כן

2. ☐ לא

3. ☐ לא יודע/מסרב לענות

נספח 3: שיעורי ההשבה על שאלות הסקר – שנת 2024

להלן לוח התפלגות התשובות לשש שאלות הסקר. בסקר היו אחוזי השבה גבוהים ורק אחוזים ספורים סירבו או לא ידעו איך לענות לשאלות הסקר. בשאלת מדד נגישות למזון בריא כ-3 סירבו או לא ידעו מה להשיב.

לוח 15: השבה על שאלות הסקר (ב-12 החודשים האחרונים) (אחוזים)

המדד	לעיתים קרובות נכון	לפעמים נכון	אף פעם לא נכון	לא יודע או סירב		
האוכל שנקנה לא הספיק, ולא היה כסף כדי לקנות יותר	10.1	16.8	72.2	0.9		100.0
לא יכלו להרשות לעצמם לאכול ארוחות מאוזנות	7.9	18.7	72.6	0.8		100.0
	כן	לא	לא יודע			
מישהו מהמבוגרים במשק הבית אי פעם הקטין את גודל הארוחות או דילג על ארוחות כי לא היה מספיק כסף לאוכל	20.5	79.2	0.3			100.0
	כמעט כל חודש	כמה חודשים אבל לא כל חודש	רק 1–2 חודשים	לא יודע		
באיזו תדירות זה קרה?	55.1	26.8	12.2	5.9		100.0
	כן	לא	לא יודע			
אי פעם אכלו פחות ממה שהרגישו שצריכים כי לא היה מספיק כסף לאוכל	18.3	80.8	0.8			100.0
היו רעבים אבל לא אכלו כי לא היה מספיק כסף לאוכל	5.6	94.1	0.3			100.0
	לרוב נכון	לפעמים נכון	בכלל לא נכון	לא יודע	מסרב לענות	
חששו שהמזון שיכולים להרשות לעצמכם עלול להזיק לבריאותם	5.9	19.9	71.6	2.7		100.0

נספח 4: סקרי עבר של אי-ביטחון תזונתי

סקר האי-ביטחון התזונתי של שנת 2023 והסקר המוצג בדוח זה שונים מסקרי המעקב שנערכו בעבר במינהל המחקר של ביטוח לאומי (ב-2011, 2012, 2016 ו-2021), ולכן אין אפשרות להשוות את התוצאות. הסקר הנוכחי שונה הן באוכלוסייה (לא חזרה לאוכלוסייה שנדגמה בעבר), הן בשאלון והן בבניית המדד לאי-ביטחון תזונתי (בסקר העבר המדד חולק ל-4 קטגוריות, ש-2 מהן אוחדו לקטגוריה של ביטחון תזונתי ו-2 לקטגוריה של אי-ביטחון תזונתי). גם אופן הדגימה שונה. בסקר הנוכחי נשאלו אנשים בוגרים על מספר נפשות במשק הבית ובסקרי עבר עד 2021 בנו משפחות ודגמו אותם. לכן הסקר אינו בר השוואה לסקרים קודמים כמוסבר בפרסום מכון ברוקדייל – **אי-ביטחון תזונתי בישראל מאפיינים, מענים ואתגרים** (2022).

הסקר הראשון נערך בשנת 2011. השיבו על הסקר 5,600 משפחות. לצורכי הסקר הוגדרה משפחה כיחידה של יחיד או זוג, עם ילדים עד גיל 24 (אם הילדים אינם נשואים). ראש המשפחה הוגדר כמבוגר בעל ההכנסות הגבוהות ביותר. בשנת 2012 השיבו 6,300 משפחות. בשנים 2016 ו-2021 נעשתה פניה חוזרת למרואיינים של 2011 ו-2012 כדי ללמוד על מידת ההתמשכות (פרמננטיות) של תופעת האי-ביטחון התזונתי, היציאה ממנו או הכניסה אליו. לסקר השיבו 6,226 משפחות בסך הכול בשנת 2016 ו-3,475 משפחות בסך הכול בשנת 2021. המשפחות נשאלו על פי שאלון מובנה של משרד החקלאות האמריקני (USDA). השאלון כלל בין היתר 18 שאלות גרעין שנועדו לברר את רמת האי-ביטחון התזונתי במשפחה. תחילה ענו המשפחות על סדרת שאלות בנוגע לתחושות האי-ביטחון התזונתי שלהם והימצאותם במצבים כאלו. סדרת השאלות של המשפחות עם ילדים הייתה שונה מזו של המשפחות ללא ילדים. השאלון אורגן כך שתחילה נשאלו המשפחות על מצבים פחות חמורים של אי-ביטחון תזונתי, ובהדרגה, בהתאם לתשובות, נשאלו על מצבים חמורים יותר. התשובות סוכם ועל סמך התוצאה הסופית שויך כל משפחה לאחת מבין ארבע הקטגוריות האלה בסולם הביטחון התזונתי:

1. ביטחון תזונתי
2. אי-ביטחון תזונתי קל / מתון
3. אי-ביטחון תזונתי עם רעב מתון
4. אי-ביטחון תזונתי עם רעב חמור/ניכר

לצורכי המחקר אוחדו שתי הקטגוריות האחרונות לקטגוריה אחת של "אי-ביטחון תזונתי ניכר".

אופן קביעת הסטטוס של הביטחון התזונתי עודכן בשנת 2021 בהתאם לעדכון שנעשה בארה"ב בשנת 2012⁹, באופן שהקטגוריה "ביטחון תזונתי" פוצלה לשניים: ביטחון תזונתי גבוה וביטחון תזונתי סביר. הקטגוריה אי-ביטחון תזונתי מפורצלת אף היא לשניים – מתון וחמור, בדומה לסקרים קודמים. סיכום התשובות בסקר חולק לקטגוריות:

1. ביטחון תזונתי גבוה
2. ביטחון תזונתי סביר
3. אי-ביטחון תזונתי מתון
4. אי-ביטחון תזונתי חמור

⁹ מתוך: <https://www.ers.usda.gov/topics/food-nutrition-assistance/food-security-in-the-u-s/survey-tools/>

רמת הביטחון התזונתי נקבעת לפי סכום התשובות החיוביות עבור כל משפחה, ולהימצאותם של ילדים מתחת לגיל 18 במשפחה. פירוט השאלות בסקר הקודם נמצא בניירות הסקרים הקודמים¹⁰.

לוח נ16: ערכי רמות הביטחון התזונתי בהתאם למספר התשובות החיוביות, משפחות עם ילד אחד או יותר, 2021

סכום התשובות החיוביות	רמת הביטחון התזונתי – ארבע קטגוריות	רמת הביטחון התזונתי – שתי קטגוריות
0	גבוה	בביטחון תזונתי
1–2	סביר	
3–7	נמוך	בחוסר ביטחון תזונתי
8–18	נמוך מאוד	

לוח נ17: ערכי רמות הביטחון התזונתי בהתאם למספר התשובות החיוביות למשפחות ללא ילדים, 2021

סכום התשובות החיוביות	רמת הביטחון התזונתי – ארבע קטגוריות	רמת הביטחון התזונתי – שתי קטגוריות
0	גבוה	בביטחון תזונתי
1–2	סביר	
3–5	נמוך	בחוסר ביטחון תזונתי
6–10	נמוך מאוד	

¹⁰ <https://www.btl.gov.il/Publications/research/Pages/SkerBITCONTzonti.aspx>
https://www.btl.gov.il/Publications/research/Documents/mechkar_108.pdf
https://www.btl.gov.il/Publications/research/Documents/mechkar_115.pdf
https://www.btl.gov.il/Publications/research/Pages/mechkar_127.aspx

נספח 5: לוחות נוספים של תוצאות הסקר

לוח 18: רמת הביטחון התזונתי במשקי בית לפי קווי עוני שונים (אחוזים), 2024*

הגדרת עוני שונות	האם עני	ביטחון תזונתי גבוה	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי נמוך מאוד
40% מחציון ההכנסה	מעל קו העוני	75.2	15.8	8.9
	מתחת לקו העוני	52.9	29.0	18.0
50% מחציון ההכנסה	מעל קו העוני	76.7	15.3	7.9
	מתחת לקו העוני	51.7	27.7	20.6
60% מחציון ההכנסה	מעל קו העוני	78.3	14.3	7.5
	מתחת לקו העוני	54.0	27.6	18.4

* נתוני העוני לשנת 2023.

לוח 19: רמת נגישות למזון בריא במשקי בית לפי קווי עוני שונים (אחוזים), 2024*

הגדרת עוני שונות	האם עני	נגישות גבוהה למזון בריא	נגישות נמוכה למזון בריא	נגישות נמוכה מאוד למזון בריא
40% מחציון ההכנסה	מעל קו העוני	74.0	20.0	6.0
	מתחת לקו העוני	68.6	24.9	6.5
50% מחציון ההכנסה	מעל קו העוני	74.2	20.1	5.7
	מתחת לקו העוני	69.2	23.2	7.6
60% מחציון ההכנסה	מעל קו העוני	75.2	19.4	5.5
	מתחת לקו העוני	67.3	24.7	8.0

* נתוני העוני לשנת 2023.

לוח 20: ערכי P ממבחן χ^2 לביטחון תזונתי¹¹, 2024

משקל					
משתנה	משקי בית	נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)	גיל עבודה	בני 65 ויותר	ילדים
יהודים (לעומת ערבים)	<.0001	<.0001	<.0001	0.0358	<.0001
לא-חרדים	<.0001	<.0001	<.0001	0.0160	<.0001
חרדים	0.7765	0.4202	0.2299	0.4213	0.0677
מחוז מגורים	0.0049	<.0001	0.0003	-	0.2265
עשירון הכנסה	<.0001	<.0001	<.0001	0.0208	<.0001
קו העוני 50% הכנסה נטו	<.0001	<.0001	<.0001	0.4317	<.0001
קו העוני 40% הכנסה נטו	0.0005	<.0001	0.0002	0.5409	0.0028
קו העוני 60% הכנסה נטו	<.0001	<.0001	<.0001	0.1288	<.0001
גודל משק הבית	<.0001	<.0001	<.0001	-	0.0033

¹¹ מבחן χ^2 הוא מבחן סטטיסטי לבדיקת קשר או התאמה בין משתנים קטגוריאליים (מבחן לאי-תלות) הבודק את ההשערה שידע על ערכו של אחד המשתנים יכול ללמד על ערכו של המשתנה האחר. בשל מבנה הסקר, הופעל תיקון Rao-Scott לערכו של סטטיסטי המבחן.

לוח 21: ערכי P ממבחן ANOVA¹² לביטחון תזונתי, 2024

משקל					
משתנה	משקי בית	נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)	גיל עבודה	בני 65 ויותר	ילדים
יהודים	<.0001	<.0001	<.0001	0.0065	<.0001
לא-חרדים	<.0001	<.0001	<.0001	<.0001	<.0001
חרדים	0.6873	0.2823	0.1620	0.4305	0.0779
מחוז מגורים	0.0008	<.0001	<.0001	<.0001	0.0625
עשירון הכנסה	<.0001	<.0001	<.0001	0.0005	<.0001
קו העוני 50% הכנסה נטו	<.0001	<.0001	<.0001	0.1803	<.0001
קו העוני 40% הכנסה נטו	<.0001	<.0001	<.0001	0.4986	0.0005
קו העוני 60% הכנסה נטו	<.0001	<.0001	<.0001	0.0396	<.0001
גודל משק הבית	<.0001	<.0001	<.0001	0.0636	0.0237

לוח 22: ערכי P ממבחן χ^2 לנגישות למזון בריא, 2024

משקל					
משתנה	משקי בית	נפשות בוגרות (בני 21 ויותר)	גיל עבודה	בני 65 ויותר	ילדים
יהודים	0.4637	0.2138	0.5969	0.7423	0.4676
לא-חרדים	0.0964	0.0603	0.2562	0.9186	0.1124
חרדים	0.2692	0.3248	0.3442	0.4388	0.1149
מחוז מגורים	0.1646	0.2398	0.1737	-	0.3214
עשירון הכנסה	0.3921	0.1864	0.3944	-	0.2804
קו העוני 50% הכנסה נטו	0.4360	0.2876	0.2070	-	0.1421
קו העוני 40% הכנסה נטו	0.4889	0.3510	0.2835	-	0.0602
קו העוני 60% הכנסה נטו	0.0903	0.0633	0.1003	0.4536	0.1500

לוח 23: ערכי P ממבחן ANOVA בנגישות למזון בריא, 2024

משקל					
משתנה	משקי בית	נפשות בוגרות	גיל עבודה	גיל 65 ויותר	ילדים
יהודים	0.2144	0.0773	0.3160	0.4454	0.3250
לא-חרדים	0.0431	0.0251	0.1502	0.9467	0.0837
חרדים	0.2042	0.3314	0.4371	0.2533	0.3586
מחוז מגורים	0.0783	0.0929	0.0148	0.9569	0.0155
עשירון הכנסה	0.1203	0.0162	0.1211	0.3679	0.0536
קו העוני 50% הכנסה נטו	0.1944	0.1121	0.0738	0.1034	0.0570
קו העוני 40% הכנסה נטו	0.3270	0.1470	0.1182	0.0400	0.0140
קו העוני 60% הכנסה נטו	0.0292	0.0200	0.0663	0.4843	0.0504
גודל משק הבית	0.3001	0.4903	0.7192	<.0001	0.3085

¹² מבחן ANOVA (Analysis of variance) הוא מבחן סטטיסטי הבודק הבדלים בין ממוצעים של המשתנה הנבדק (למשל בלוח 22 ביטחון תזונתי, ובלוח 24 הנגישות למזון בריא), בשתי קבוצות או יותר. המבחן בודק את ההשערה שלפיה המשתנה מתפלג באופן זהה בכל אחת מהקבוצות (ואז הממוצעים שלהם שווים) מול השערה חלופית שההתפלגות שונה לפחות באחת מהקבוצות.

